

1980/81:88

Onsdagen den 25 februari

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Finansdebatt (forts.)

Fortsattes överläggningen om finansutskottets betänkande 1980/81:20.

Anf. 55 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Jag kan till att börja med konstatera att inte heller kommunministern ville stanna kvar efter sitt anförande i kammaren. Det som kommunministern sade i debatten med Nils Berndtson – nämligen att han ansåg att Nils Berndtson manade till upplopp mot regeringen – syftade säkerligen på vad som hände i Spanien för ett par dagar sedan. Men om det är på det viset att kommunministern Karl Boo ser petitionskampanjer och andra liknande aktiviteter mot regeringens svångremspolitik som upplopp, ja, då förefaller det som om det fanns en stor nervositet inom regeringen. Karl Boos jämförelse mellan folkliga opinionsyttringar och statskuppöversök av en grupp fascister är allvarlig. Är det här också ett uttryck för regeringens syn på demokratiska opinionsyttringar, är det ännu allvarligare!

Dagens finansdebatt har förts i skuggan av en nyligen avslutad avtalsrörelse som för det stora flertalet lönarbetare på den privata sidan betyder fortsatt stor reallönesänkning. För de offentligt anställda finns det ännu inget avtal, även om det dock är att förmoda att slutresultatet också kommer att hamna inom detta område och att det för de människorna knappast blir annat än en reallönesänkning.

Regeringen förutsätter i finansplanen att arbetslösheten skall öka ytterligare. Samtidigt förutskickas ytterligare nedskärningar av den nödvändiga offentliga sektorn. Däremot aviserar regeringen inte nedskärningar i den *onödiga* offentliga sektorn, exempelvis krigsmakten.

När regeringen klagar över att den ekonomiska situationen är så dålig här i landet gör den det som om den själv hade suttit på parkett och tittat på och inte medverkat. Så är nu inte fallet. Regeringen har i allra högsta grad

medverkat till att denna ekonomiska kris antagit de proportioner som den nu har, och regeringen kommer även i fortsättningen att aktivt medverka till att den blir ännu värre. Det framstår klart i finansplanen att arbetslösheten skall öka. Där finns att läsa att bostadsproduktionen skall minskas ytterligare och att priserna beräknas stiga med ytterligare omkring 10 %.

När så C.-H. Hermansson tidigare i dag ställde frågan till ekonomiministern om han anser att dessa åtgärder är positiva – vilket Gösta Bohman påstått att regeringens åtgärder är – sade samme ekonomiminister att han skulle svara herr Hermansson, om herr Hermansson ställer "riktiga" frågor. Konsekvensen av ett sådant resonemang av herr Bohman är att frågor om hans finansplan inte är några riktiga frågor och alltså bör stå obesvarade.

Regeringens budget- och finanspolitik leder till fortsatt ekonomisk kris. Regeringen vägrar att förstärka inkomstsidan i budgeten. Tvärtom minskar man den i reala termer. Dessutom späds detta på genom att regeringen genomför lättnader för aktiespekulation på skattebetalarnas bekostnad, vilket leder till att intäkterna av aktievinstbeskattningen minskar.

På utgiftssidan gör man däremot besparingar – och på ett sådant sätt att krisen på intet sätt underlättas för de berörda. Tvärtom skall arbetslösheten öka, och några resurser får på intet sätt tas i anspråk för att öka beredskapsjobbets antal för att därigenom ge en del av de arbetslösa sysselsättning. Det är en mycket märklig filosofi, som bygger på att statens finanser skall friskna till genom ökad arbetslöshet. Med en sådan bedömning följer att människor i produktion, vare sig det är i offentlig eller privat verksamhet, inte ger samhällliga vinster. Med ett sådant resonemang är det endast gradskillnader mellan den bedömning som regeringen för fram och den politik som bedrivs i Milton Friedmans försöksanläggning Chile.

Herr talman! Regeringen hävdar att marginalskatterna måste minskas och bedriver därför en politik som medför en minskning av skatterna på de höga inkomsterna och de arbetsfria inkomsterna. I de lägre eller normala inkomstskikten görs däremot inga förändringar neråt. Där ökas i stället hela tiden skattebördan. För dessa inkomsttagare har marginalskatterna ökat på grund av höjda kommunala skatter och stillaliggande statsskattesatser.

Regeringen för i sitt ekonomiska handlingsprogram fram att marginalskatterna skall minskas till 50 %. Det betyder att det även i fortsättningen kommer att föras en orättvis och ojämlik skattepolitik. Dess praktiska konsekvenser blir att skattetrycket över statsskatten för den genomsnittlige LO-medlemmen blir i stort sett oförändrat, medan de med inkomster över normala arbetarlöner ges skatteminskningar. Det innebär att de som årligen har inkomster på upp till drygt 60 000 kr. inte får del av dessa lättnader, medan de med inkomster över denna summa ges ökade skattelättnader. Vad som i övrigt händer till följd av detta förslag är att statens finanser ytterligare försämras, i stället för att förbättras, vilket borde ske. Tillsammans med den nuvarande effekten av indexregleringen av skatteskalorna kostar detta 14–15 miljarder kronor, dvs. ungefär hälften av det verkliga budgetunderskottet, socialavgifter borträknade.

Indexregleringens verkningar hittills har knappast gynnat de vanliga

lönarbetarna i landet. En låginkomsttagare har genom indexregleringen och borgarregeringarnas marginalskatteförändringar fått en skatteminskning med mindre än 1 000 kr. i statlig beskattning. Detta har mer än väl åtitts upp av ökad moms och höjda punktskatter. För en normalinkomsttagare har skatten under dessa fyra år minskat med ca 5 000 kr., medan den för en höginkomsttagare har uppgått till mellan 15 000 och 35 000 kr. Det är denna skatteprofil som nu tydligen ytterligare skall förstärkas genom marginalskattesänkningen till 50 %. Det är denna väg regeringen väljer att urholka statens finanser – genom att ge åt de redan rika och låt de fattiga betala.

Det finns andra områden som det vore bättre att ta itu med för att förstärka statens och även kommunernas ekonomi. Jag tänker närmast såväl på skatteflykten och den ekonomiska brottsligheten som på saneringar i avdragssystemet.

Det finns regeringsledamöter i detta land som brukar hävda att minskade marginalskatter skulle leda till högre skattemoral. Jag tror inte på det resonemanget. Om det vore på det viset, skulle länder med avsevärt lägre skattetryck än Sverige också ha mindre skatteflykt och ekonomisk brottslighet. Sådan är emellertid inte verkligheten. I USA, för att ta ett exempel, är denna brottslighet – i varje fall ännu så länge – avsevärt högre samtidigt som skatterna är lägre. De som skatteflyktar och bedriver ekonomisk brottslighet gör alltså detta oavsett skattesystemets tryck – och de gör det av helt andra orsaker.

I vårt land omsätter den ekonomiska brottsligheten summor som sannolikt vida överskrider underskottet i budgeten, utan att regeringen vidtar några som helst kraftåtgärder för att komma till rätta med detta. Här vore det angeläget med samma aktivitet från regeringen som den visar när det gäller att bestjäla pensionärerna på deras pensionsökningar. Men så är inte fallet. De eventuella förslag mot denna allvarliga samhällsfara som skall komma från regeringen blir inte annat än marginella – om man får utgå från de åtgärder som vidtagits genom en urvattnad skatteflyktsklausul och en meningslös lag om konkurskarantän. Fortfarande lever företag med mer eller mindre skumma affärer gott på statens behov av entreprenadföretag. Och regeringen har uttalat att denna verksamhet skall utökas.

På samma sätt förhåller det sig när det gäller entreprenader åt kommunerna, även om det här har visats något större aktivitet för att stoppa denna typ av brottslighet.

Likaså borde en regering som påstår sig vilja sanera statens finanser titta litet mer på orsakerna till bristerna på inkomstsidan och på varför statsfinanserna inte ökar i önskvärd omfattning. Här har det mycket omfattande avdragssystemet ökat i omfattning, så att summan av avdragen totalt nu uppgår till nästan lika mycket som regeringen redovisar som underskott i statens budget. Detta omfattande avdragssystem borde redan för länge sedan ha sanerats, men regeringen har, med sin borgerliga majoritet här i kammaren, konsekvent avisat alla vpk:s förslag på den här punkten. Nu utgör detta i stället ett mål för spekulation av s. k. skatteplanerare m. fl. Fysiska personer gör underskottsavdrag på uppåt 15 miljarder

kronor. Den allra största delen av dessa utgörs av ränteavdrag för egnahemsboende.

En liten promenad i villaområdena borde väcka även en borgerlig politiker till eftertanke. Där ser man ofta den ena lyxvillan efter den andra, och den ena överglänser den andra. Men detta må väl i viss mån vara upp till var och en, om det vore på det sättet att alla själva betalade sitt boende. Men så är ingalunda fallet. Just genom avdragssystemets utformning och utbredning belastar dessa människor med sina boendekostnader vanliga arbetare och tjänstemän, som främst bebor hyreslägenheter.

Det är alltså de vanliga människorna som betalar dessa "lyxlirares" levnadsomkostnader, tack vare de möjligheter till skatteminskning som medges i systemet. Dessa överklassens privilegier är det som regeringen slår vakt om när den inte på något sätt vill medverka till att ett avdragstak sätts och att man medger avdrag från skatt med en viss procent och inte som nu från inkomst. På så vis skulle statens finanser och kommunernas ekonomi kraftigt kunna förbättras och en större rättvisa i boendet dessutom uppnås. Däremot innebär det naturligtvis inte att vanliga människor i vanliga småhus skulle tvingas flytta – något som regeringsledamöter gärna skrämmer med i valtider när en sådan här fråga kommer på tal.

Kraftfulla åtgärder i enlighet med vad vpk föreslagit i motioner till detta riksmöte om den ekonomiska politiken, budgetpolitiken och även skattesystemet innebär att man skulle uppnå en helt annan inkomstfördelning. Ett paket med åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten, mot avdragssystemet och mot skatteflykten och reformeringar i övrigt skulle kunna ge ett minskat skattetryck för människor i låga och normala inkomstlägen och ett rättvist skattesystem, som skulle utgöra en avsevärt bättre grund än nuvarande inför den kommande avtalsrörelsen. Men framför allt skulle det verkliga budgetunderskottet kunna elimineras utan att den offentliga sektorn slaktas eller att pensionärerna – enligt den borgerliga modellen med basbeloppet – blir bestulna på sina pensioner.

En annan intressant inkomstkälla är slopande av det s. k. skattesparandet. Det kostade 1980 ca 1 miljard för staten, enligt bedömningar som LO-tidningen har gjort, och det gynnar endast människor med höga inkomster som har möjlighet till sparande. För vanliga jobbare, som år ut och år in utsatts för reallöneminskningar, finns det inte något överskott till skattesparande. Det finns inte heller några fakta som talar för att sparandet har ökat genom s. k. skattefunds- och aktiefondssparande. Det har å andra sidan hävdats att så skulle vara fallet, men det finns inga indikationer för detta. Däremot kan man klart konstatera att det har skett en stor omflyttning av sparandet från andra sparformer till just denna skattesubventionerade sparandeform.

Gösta Bohman sade tidigare i dagens debatt att det var bra att anställda fick köpa aktier i företagen via aktiesparfondssystemet. När det gällde att ge gåvor och bidrag till de privata företagen i landet gick den förra trepartiregeringen en något annorlunda väg än den nuvarande. Då var Åslingdoktrinen den allenarådande. Staten gav ut den ena miljarden efter

den andra av skattebetalarnas inbetalda medel till de privata företagen. Efter valet 1979, då moderaterna hade stärkt sin position i regeringen och därigenom också tog den direkta ledningen för den, lades Åslingdoktrinen åt sidan. Detta gjordes därför att den i viss mån stred emot storfinansens intressen. I den nya trepartiregeringen fick moderaterna igenom sin konstruktion av ett nytt gåvo- och bidragssystem. Man genomdrev nämligen aktiefondssparandet. I namn av frivillighet och valfrihet ges bolagen nu nytt s. k. riskvilligt kapital genom aktiefondssparande och därmed minskade skatteinkomster för kommunerna.

Genom det framlagda ekonomiska handlingsprogrammet visar regeringen som jag ser det en fullständig nonchalans mot de löntagare som fått ett avtal som innebär ytterligare reallönesänkning. Redan när avtalet tecknades hade prisökningarna ätit upp vad avtalet ger i nominell ökning. Ytterligare minskningar av livsmedelssubventionerna är aviserade. Som framgår av finansplanen kommer prisökningen att fortsätta. Man kan naturligtvis räkna med att detta medför en ytterligare minskning av köpkraften. Regeringen talar i det sammanhanget om marginalskattesänkning till 50 % och säger att detta kommer att innebära ökad köpkraft. Då måste man ställa de här frågorna emot varandra. Kommer den som i dag inte har högre marginalskatt än 50 % – dvs. den genomsnittlige LO-medlemmen – att få en ökad köpkraft genom en marginalskattesänkning? Nej, knappast. Men i regeringens ekonomiska handlingsprogram sägs att marginalskattesänkningen skall totalfinansieras, om möjligt genom tvångssparande. Då blir osökt frågan till regeringens företrädare eller till finansutskottets ordförande: Kommer totalfinansieringen att ske genom tvångssparande för dem som erhåller marginalskattesänkning, eller kommer man att sätta in den vanliga medicinen, vilket i det här fallet innebär att man låter dem som inte kan tillgodogöra sig marginalskattesänkningar – alltså de vanliga låginkomsttagarna – få betala kalaset?

Jag vill, herr talman, yrka bifall till de vpk-motioner som behandlats i betänkandet, samtidigt som jag beklagar att den här debatten genom riksdagens behandling av dessa frågor på något vis har blivit stympad. Att diskutera finanspolitik innebär inte bara att diskutera utgiftssidan utan i allra högsta grad att diskutera inkomstsidan och skattepolitiken, men den debatten har hittills sannerligen lyst med sin frånvaro.

Anf. 56 KARIN AHRLAND (fp):

Herr talman! Jag skall be att få ägna några minuter åt två av det svenska språkets populäraste ord. Det ena är avdrag och det andra bidrag. Rent skrivmässigt är de här två orden mycket lika varandra, det är bara två bokstäver som skiljer. I verkligheten är det också ofta samma sak. Men för gemene man tycks de rent psykologiskt uppfattas som vitt skilda saker. Höginkomsttagare skäller ofta på "alla dom där bidragen ni politiker öser ut". Andra rasar över alla avdrag som medför att en del personer lever gott men taxerar noll.

De som försöker vinna röster på att vara höginkomsttagarnas företrädare

vänder sig sällan i sin sparivran mot avdragen. De som fiskar väljare genom att framställa sig som låginkomsttagarnas vapendragare rasar mot varje antydan att ta bort eller sänka något bidrag. Det har gått en magi i orden, som tycks förblinda de flesta av oss så mycket att vi inte ser skogen för bara träen. För många gånger är bidrag och avdrag samma sak, nämligen subventioner från staten till enskilda eller bolag. Finansutskottets folkparti- och centerpartiledamöter, och till min glädje även de moderata ledamöterna, tycks veta detta, för det står i utskottsbtänkandet att den "ekonomiska innebörden av ett avdrag är emellertid i princip detsamma som ett bidrag". Herr talman! Utskottet har alldeles rätt, och det är bra att man för en viss diskussion om de här problemen. Jag önskar bara att de i framtiden kan ägnas ännu mer intresse. Det är nämligen också så som utskottet skriver: "Ändringar i avdragsregler och ändringar i avgränsningen av vilka inkomster som skall tas upp till beskattning får avsevärda effekter på skatteinkomsterna. Förändringar i dessa stycken framträder inte i statsbudgeten på samma sätt som förändringar i olika bidrag m. m. som redovisas på utgiftssidan." Jag skulle vilja säga att väldigt ofta "framträder" de inte alls.

Jag skall bara ta ett litet konkret exempel. I budgetpropositionens bilaga 11, som rör budgetdepartementet, tar föredraganden upp vissa åtgärder, som skall stimulera investeringar i maskiner och inventarier för vissa rörelseidkare. Där står det bl. a.: "— — får skattskyldiga som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk och som t. o. m. utgången av år 1979 anskaffat eller tillverkat maskiner m. m. under vissa förutsättningar ett särskilt investeringsavdrag om 25 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden vid taxeringen till statlig inkomstskatt. Om en skattskyldig inte alls eller bara delvis har kunnat utnyttja investeringsavdraget kan han i stället få ett skattefritt *investeringsbidrag* motsvarande 10 % av anskaffnings- eller tillverkningskostnaden."

För att behandla alla lika – och det skall man göra, 25 % i avdrag är värt lika mycket som 10 % i bidrag – har man alltså i vissa fall givit bidrag, i andra fall avdrag! Det behöver inte vara något galet i det. I detta fall är det fråga om en god sak, nämligen att stimulera näringslivets investeringar. Men om man nu läser vidare i budgetdepartementets bilaga, får man reda på att just de här bidragen beräknas kosta 85 milj. kr., och de 85 miljonerna går in i de 14,4 miljarder kronor som totalt har anvisats för budgetdepartementet på utgiftssidan i budgeten. Men, herr talman, vad kostar det i minskade skatteinkomster att lika många eller fler företagare i stället har använt sig av det särskilda avdraget om 25 %? Det går det inte att få fram någon siffra på i statsbudgeten. Nu skall jag i hederlighetens namn tillägga att i *just* detta exempel finns det vissa uträkningar om bitar av kostnaderna. I riksrevisionsverkets inkomstberäkningar, som ju ingår som bilaga till budgetpropositionen, kan man se att de här investeringsavdragen på 25 % uppgått till 562 milj. kr. år 1980. Men det är avdragens storlek. Det går inte att se hur mycket de här avdragen innebär i minskade skatteinkomster för stat och kommun. Vi vet alltså, herr talman, nästan på öret vad investeringsbidragen kostar, men vår kunskap om vad avdragen betyder i minskade skatteintäkter är minst sagt begränsad.

Det exempel jag nämnde är ändå ett sådant, där man genom ganska ordentliga forskningar – man måste nästan vara riksdagsman för att klara det – kan skaffa sig en uppfattning om kostnaderna. Men så är det oftast inte, inte ens för oss i kammaren. Vi vet hur mycket barnbidragen kostar, men vi har inte en aning om hur mycket förvärvsavdragen för förvärvsarbete föräldrar kostar. Vi vet vad folkpensionerna kostar, men vi har inte en aning om vad avdragen för pensionsförsäkringar egentligen går på. Skatteeffekten av avdragen för fastigheter är en av de få sådana här kostnader som är öppet redovisade. De var 6 miljarder 1978 och 10 miljarder 1980. Räntebidragen, som de redovisas i årets budgetproposition, är 7,1 miljarder för 1981/82.

Villaavdragen diskuteras ganska mycket f. n. Och det är en diskussion som är värd att föras längre. Men det kanske finns andra avdrag som borde diskuteras lika mycket, om vi bara visste hur stora de är eller vad de kostar.

I en bilaga till budgetpropositionen finns det t. ex. uppgifter om att 1978 var samtliga rikets skattskyldigas – såväl fysiska personer som bolag – bruttoinkomster ca 280 miljarder, och den totala taxerade inkomsten efter underskottsavdrag och allmänna avdrag var 260 miljarder, som alltså ligger till grund för vad vi betalar i skatt.

Men jag kan inte finna någon uppgift på vad t. ex. underskottsavdragen medför i minskade skatteinkomster. Det finns alltså 20 miljarder i avdrag. För att veta vad de medför i minskade skatter skulle man behöva känna till den genomsnittliga skattesats som skulle ha träffat dessa belopp. Den siffran finns inte och har nog aldrig funnits i någon budget.

Det är heller inte möjligt att utan ganska avancerade gissningar översätta avdragssiffran till en kostnadssiffra, dvs. en summa på budgetens utgiftssida. Det är en brist, tycker jag.

Herr talman! Det här inlägget skall inte uppfattas som ett angrepp på alla avdragstyper och inte heller på alla bidrag. Men det är ett försök att visa att det finns stora summor som kommer en del medborgare och bolag till godo utan att vi har en aning om hur stora dessa summor är eller hur de träffar eller vilka de gynnar, och det tycker jag är allvarligt. Det är nämligen så att just i tider när ekonomin inte är i balans, då kastar sig alla över den redovisade utgiftssidan, och där letar man efter poster som man kan pruta på.

Men det finns en annan sida, som man också borde titta på. Det finns dolda utgiftsposter som vi inte hittar på utgiftssidan – de finns på inkomstsidan. Det är just de avdrag som jag har talat om. När vi "sparar" – det är inte det vi gör, för vi drar ner utgifterna – avskaffar vi ju inte alla utgifter, och vi skall inte heller avskaffa alla avdrag. Men vi borde kunna pröva och debattera både bidrag och avdrag på lika villkor.

Jag tycker att det är på tiden att vi ägnar större uppmärksamhet åt budgetens inkomstsida. Där bör vi naturligtvis ägna merparten av diskussionen åt hur vi skall öka nationalinkomsten. Men samtidigt får vi inte glömma att även uppmärksamma de dolda utgifterna på inkomstsidan.

Herr talman! Jag har alltid haft som ambition att försöka tala så att åtminstone kammarens ledamöter begriper vad jag menar eller i varje fall

inte kan missförstå mig. Ibland lyckas det, ibland lyckas det inte. Om jag inte har lyckats nu vill jag säga att det kanske inte enbart beror på mig. Det här är krångligt. Jag undrar om det inte bl. a. beror på att det finns vissa "inkomstutgifter" som en del politiker avsiktligt vill dölja. Det tycker jag inte att vi skall göra. Jag tycker att vi skall tala öppet om alla och sedan bestämma vilka vi kan dra ned på som ger minskade statsutgifter men inte drabbar inkomstsidan.

Anf. 57 BO SÖDERSTEN (s):

Herr talman! Den finansplan och det betänkande från finansutskottet som vi i dag behandlar är ganska egendomliga dokument. Vi talar numera alla om att vårt land befinner sig i en allvarlig ekonomisk kris. Samlade grepp skulle behövas. Ändock saknas sådana så gott som totalt i dessa dokument. När man ser till händernas verk förefaller det som om krisen för regeringen är något slags potemkinkuliss som man använder för att skrämma svenska folket med. Man skjuter helt enkelt problemen på framtiden. Den långtidsutredning som presenterades i höstas och som naturligen borde ha varit det strategiska dokument runt vilket regeringens politik hade utformats skjuts numera förstrött åt sidan. Det finns en mening i årets finansplan som i ett nötskal fångar situationen: "Regeringen kommer senare efter sedvanlig remissbehandling att i samband med vårens kompletteringsproposition ta ställning till långtidsutredningens bedömningar och konsekvenserna härav för utformningen av den ekonomiska politiken."

I långtidsutredningen framställdes de fundamentala balansrubbningsarna i den svenska ekonomin klart och tydligt. En knagglig väg för att återfå balans med sänkning av reallönerna under hela första halvan av 1980-talet skisserades. Men regeringen kan uppenbarligen inte bestämma sig. Den förmår i grunden inget göra. Årets finansplan illustrerar på ett otvetydigt sätt att regeringen inte har något annat än kejsarens nya kläder att skyla sin nakenhet med.

För varje vecka som går blir också denna regerings göranden och låtanden allt mindre intressanta. Dess dagar torde väl också vara räknade. Snart verkar det som om den mest produktiva sysselsättningen för oss alla är att bara sitta och vänta på nästa val.

Mot denna bakgrund är det naturligt att jag i mitt inlägg inte går in på någon närmare kritik av regeringens politik. Andra har redan gjort det. I dagens läge är det betydligt mer intressant att uppehålla sig vid karaktären av vår ekonomiska kris och framför allt att kortfattat antyda ett par vägar ut ur den.

Det är i och för sig sant att det behövs ett helhetsgrepp för att få svensk ekonomi i balans. Även om efterfrågepolitik numera börjar komma i ett visst vanrykte är det trots allt väsentligt att efterfrågan hålls uppe, så att man får ett så högt kapacitetsutnyttjande som möjligt. Vad som i dagens läge är än mer centralt är dock att ägna sig åt skötseln av utbudssidan i vår ekonomi, att ägna sig åt vad som med en engelsk modeterm brukar kallas för supply-side

economics. Jag skall ta ett par konkreta exempel för att visa vad jag menar.

Vi vet alla att industriinvesteringarna är för låga. Vi borde helst få upp dem med 5–6 miljarder kronor om året i ett enda skift för att de skulle komma upp i den nivå som de hade vid mitten av 1970-talet. Därefter borde de öka med 5–6 % om året. Men regeringen har inte kunnat göra något för att lösa detta problem. Tvärtom har den av omständigheternas makt och av sin egen oskicklighet tvingats att föra en i grunden pervers politik, där den senaste räntehöjningen är så att säga den sista spiken i likkistan och har gjort det än svårare att få fart på industriinvesteringarna.

I det här läget går det inte bara att sitta med armarna i kors. Ett medel som man kunde pröva vore att subventionera industriinvesteringarna på marginalen. Det kunde gå till så att man erbjöd alla företag som ökade sina investeringar över den "normala" nivån en ränterabatt eller räntesubvention. Säg att årets industriinvesteringar kommer att uppgå till 12 miljarder kronor. Säg att vi vill öka dem med 5 miljarder upp till 17 miljarder. På dessa extra investeringar kunde då utgå en räntesubvention som sänkte räntan från dagens nivå på 16 à 17 % ned till 7 à 8 %. Det skulle innebära en extrakostnad för staten på i storleksordningen 400 milj. kr.

Om detta program skulle lyckas, skulle man i stort sett lösa ett av de centrala problemen i svensk ekonomi, i varje fall på kort sikt. Industriinvesteringarna skulle komma upp till normal nivå. Denna investeringsökning skulle sedan dra oss upp ur dalsänkan genom de multiplikator- och acceleratoreffekter som den skulle framkalla och som är välkända från alla ekonomiska sammanhang, ge en kraftig stimulans åt vår ekonomi och skapa tiotusentals nya arbetstillfällen. Naturligtvis skulle man därmed också lägga grunden för en ny konkurrenskraft i den svenska ekonomin.

Naturligtvis kan också kritiska synpunkter läggas på en sådan åtgärd. Det kan vara svårt att avgöra vilka investeringar som skall betraktas som marginella. Vi kan t. ex. tvista om huruvida en sådan här åtgärd skall betraktas som selektiv eller generell. Den är generell i meningen att den träffar alla investeringar av marginell karaktär. Samtidigt är den selektiv i meningen att den gör en åtskillnad mellan "normala" investeringar, som ändå kommer till stånd, och de nya investeringar som induceras av det marginella investeringsstödet. Men detta är hårklyverier och något som vi kanske kan bära under ett par år, om det skulle hjälpa oss att komma ur den ekonomiska krisen.

En väsentlig aspekt på detta förslag är att det bör göras tidsbegränsat. Just genom att det är en extraordinär, tidsbegränsad åtgärd får den också särskilt stark effekt. Vidare undviker man därigenom också snedvridande effekter på vår ekonomi. Det är trots allt så att det är bättre att försöka ta sig ur krisen även om det sker med okonventionella metoder än att sitta fast i krisen därför att konventionell klokskap hindrar oss från att handla.

Ett annat centralt område, där regeringens politik kapsejsat, är bostadsområdet. Vi har under de senare åren hört många käcka löften från den folkpartistiska bostadsministern. Men trots detta fortsätter bostadsbyggan-

det att sjunka. I år kommer vi sannolikt inte att bygga mer än 40 000 lägenheter. Det är en låg siffra. Därigenom går botten ur samhällsekonomin på ett avgörande avsnitt. I Kopparbergs län har vi nu 800 arbetslösa byggnadsarbetare. Träindustrin och snickeriindustrin – den senare är framför allt underleverantör till byggnadsindustrin – drabbas också hårt. Avskedanden och permitteringar blir följd.

Den grundläggande anledningen till att vi inte kan bygga mer är de höga kostnaderna i nyproduktionen. Inflyttningshyrorna i nyproduktionen ligger i dag på omkring 300 kr. per kvadratmeter. Så höga hyror har folk inte råd att betala. Även om det förvisso finns ett behov av nya bostäder, så skalas efterfrågan bort på grund av de höga hyrorna i nyproduktionen.

Det här är i sanning ett problem. Men det är inget nytt problem, även om de senaste årens inflation och den låga volymen på bostadsbyggandet särskilt understrukit och förvärrat problemet. Men grundproblemet har funnits under hela efterkrigstiden. Bl. a. på grund av teknologiska faktorer har vi haft en ständigt stigande kostnadstrend inom bostadsproduktionen. Innehavare av äldre lägenheter har under hela efterkrigstiden kunnat tillgodogöra sig en konsumentränta. Vi vet att värdestegringar är ett konstitutivt inslag på bostadsmarknaden.

Den naturliga lösningen på detta problem är att utjämna boendekostnader och hyror i beståndet. De genomsnittliga boendekostnaderna i hela beståndet är alltså ganska låga i vårt land. I stora delar av beståndet är hyrorna inte högre än 150–160 kr. per kvadratmeter. Kostnadshöjningar med några få procent skulle således snabbt och effektivt ge stora resurser för att stödja nyproduktionen och där få ned hyrorna. Det kan vara svårt att agera snabbt, men jag skulle våga en profetia om att det på längre sikt kommer att bli nödvändigt med någon form av hyresskatt för att klara ut de här problemen.

I och för sig är det inte särskilt svårt att peka på kortsiktiga lösningar. Vi har från socialdemokratisk sida bl. a. talat om att vi vill ta bort byggmomsen på flerfamiljshus och införa hyresförlustgarantier. Men personligen tror jag inte att de åtgärderna är tillräckliga. En mer direkt åtgärd vore att införa en hyressubvention på låt oss säga 50 kr. per kvadratmeter för nyproduktion. Våra vänner inom bostadskooperationen och allmännyttan är tämligen ense om att lägenheter som betingar en hyra om 300 kr. per kvadratmeter är mycket svåruthyrda. Men om man får ned hyran till exempelvis 250 kr. per kvadratmeter växer efterfrågan snabbt.

Vad det här rör sig om är i grunden inga märkvärdigheter. Vi kan ta Stockholms kranskommuner, där det finns ett stort behov av bostäder. Det är emellertid i första hand folk i de vanliga inkomstskikten som efterfrågar bostäder. Ett sjukvårdsbiträde, som tjänar 2 800 kr. i månaden, har svårt att betala en hyra på 2 000 i månaden. Om vi däremot med det förslag som jag här har antytt finge ned hyran till åtminstone 1 500 kr., skulle detta sjukvårdsbiträdes möjligheter att hyra en nybyggd lägenhet öka markant. Många som kanske har litet större betalningsförmåga skulle naturligtvis vara i ett ganska bra läge. Märkvärdigare än så är det egentligen inte.

Borgerliga politiker tycks emellertid ha förunderligt svårt att förstå de här sammanhangen. De irrar i stället runt i marknadsekonomins snårskog, och de kan inte finna lösningar på de akuta problemen. Sanningen tror jag tyvärr helt enkelt är den att de inte förstår hur bostadsmarknaden fungerar inom ramen för en kapitalistisk marknadsekonomi. Det gäller en produkt som har en 50-årig varaktighet, men med den mycket inskränkta planeringshorisont som karakteriserar den kapitalistiska marknadsekonomi kan man helt enkelt inte hantera bostäder på ett effektivt sätt. En demokratisk socialist som har en mer oförevillad syn på marknadsekonomi, som respekterar marknadsekonomi utan att nödvändigtvis älska den för dess egen skull, har betydligt lättare att finna lösningar på problemen.

En årlig marginell subvention om 3 000–4 000 kr. per nyproducerad lägenhet skulle avsevärt bidra till att lösa problemen. För 20 000 lägenheter skulle kostnaden bli i storleksordningen 60–80 milj. kr., och det är inte särskilt dyrt. Jag tror tvärtom att det skulle vara utomordentligt väl använda pengar. En ökning i bostadsproduktionen med 15 000–20 000 lägenheter skulle innebära att vi tar ett avgörande steg ur krisen.

Karin Ahrland gjorde ett förtjusande folktopartistiskt inlägg om skillnaden mellan avdrag och bidrag. Det är sant att dessa ting klart och tydligt bör redovisas. Jag hoppas att jag på de här punkterna kan ge henne ett tillfredsställande svar. Jag kan ganska exakt tala om hur mycket de båda förslag som jag har försökt att lansera här i kväll kommer att kosta. Den första marginella räntesubventionen av investeringar skulle – märk väl: om den lyckades hundraprocentigt – kosta ca 400 milj. kr. om året. Subventionen av nyproducerade bostäder skulle innebära en kostnad i storleksordningen 60–80 milj. kr. – även i detta avseende är förutsättningen att subventionen finge en kraftfull effekt.

Jag har tidigare talat om att ganska mycket pengar så att säga flyter runt på bostadsområdet. Vi har från socialdemokratiskt håll framhållit att vissa avdrag borde begränsas och att indexeringen när det gäller värdestegringar borde begränsas till 50 % osv. Det skulle bli många sköna slantar till statskassan. Jag har emellertid inget minne av att Karin Ahrland på den punkten stödde oss. Det är möjligt att hennes intresse för skillnaden mellan avdrag och bidrag är av det mer filosofiska slaget.

Låt mig återgå till huvudlinjen i mitt anförande. Nåväl, kan man säga, men skall man laborera med insatser av den här typen? Det är ju kortsiktiga åtgärder. Löser de verkligen våra fundamentala problem? Ja, om man befinner sig i en kris är man definitionsmässigt i en situation som just kortsiktigt är svår och prekär. Om vi inte någorlunda snabbt kan lösa våra ekonomiska problem kommer, med den takt som vi har i vår utlandsupplåning, ganska snart – inom ett par år i varje fall – andra att ta över bestämmanderätten för oss. Därför är kortsiktiga åtgärder inte bara nödvändiga utan imperativa. Tillfälliga åtgärder för att få fart på industriinvesteringar och bostadsbyggande borde vara och är nödvändiga inslag i ett saneringsprogram för den svenska ekonomin.

Herr talman! Jag har undvikit att närmare kritisera regeringens politik.

Skälet är helt enkelt att regeringens alternativ är alltför tunt för att förtjäna någon mer ingående kritik. En sådan kritik skulle lätt få karaktären av att man sloge vatten på den gris som redan alltför länge varit ute i regnet. För oss inom oppositionen finns det i stället all anledning att blicka framåt och försöka komma med konkreta förslag till lösning av våra problem. Vår roll som oppositionsparti kommer säkert inte att bli långvarig. En förutsättning för att krisen skall kunna lösas är att regering och opposition byter plats. Dess bättre, herr talman, tror jag inte att det – även om det personligen må smärta er – kommer att dröja alltför länge innan så sker.

Anf. 58 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker naturligtvis att det är mycket trevligt att en socialdemokratisk ledamot tycker att ett folkpartiförslag är förtjusande. Får jag bara tillägga att det dessutom var allvarligt menat. Jag kan upplysa Bo Södersten om att jag förra året hade en motion i samma anda som jag nu talade. Den blev av finansutskottet vad man brukar kalla välvilligt behandlad och har kanske varit något av resultatet i utskottets betänkande i dag.

Jag är inte, herr talman, beredd att omedelbart kvittera med att kalla Bo Söderstens förslag om särskilda investeringsavdrag förtjusande, men jag är beredd att läsa dem och skulle med stort intresse ha läst dem, om de hade kommit upp i någon motion. Jag har emellertid inte sett någon sådan motion. Jag tycker däremot att det var alldeles utmärkt att få veta vad de skulle kosta. Och det vore ännu bättre att få veta vad de eventuellt skulle ge i inkomster.

Anf. 59 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att den distinktion på ett principiellt plan som Karin Ahrland gjorde mellan bidrag och avdrag är värdefull. Det är en viktig problematik som sannerligen borde belysas och naturligtvis helst också konkretiseras i siffror. När jag sade att förslaget var folkpartistiskt menade jag just att resonemanget rörde sig på ett kanske litet väl mycket principiellt plan. Jag är mer förtjust i konkretion. Det är möjligt att jag har en överdriven böjelse för konkreta förslag i politiken, men detta råkar vara min uppfattning.

Låt mig sedan försöka svara på Karin Ahrlands frågor om effekterna av de förslag som jag har skisserat. De skulle naturligtvis bli väldigt kraftiga. Vi vet att om vi skulle få en investeringsökning i storleksordningen 5 miljarder kronor, skulle det i första omgången med multiplikatoreffekter sannolikt innebära en total ökning av nationalinkomsterna i storleksordningen 20 à 25 miljarder kronor. Omsatt i sysselsättningstermer kan det kanske röra sig om 20 000 à 25 000 nya jobb som skulle skapas den vägen. På bostadsmarknaden skulle effekterna av förslaget sannolikt bli av ungefär samma storleksordning. Jag skulle tro att man kunde räkna sysselsättningseffekten i storleksordningen 50 000 jobb.

Sedan beror det naturligtvis på hur ekonomin reagerar totalt, om acceleratoreffekten kommer in, när man når kapacitetstak och sådana saker.

Det är alltså svårt att vara alldeles exakt, men mycket kraftfulla effekter skulle bli följden – nota bene om de sagda förutsättningarna uppfylls: dvs. om vi verkligen skulle få de nödvändiga kraftiga ökningarna av investeringarna och om vi skulle kunna få en ökning av bostadsbyggandet i storleksordningen 15 000–20 000 lägenheter.

Anf. 60 KARIN AHRLAND (fp) replik:

Herr talman! För folkpartiets del vill jag bara säga att för folkpartiet har politik alltid varit en fråga om principer. När man bestämt sig för principerna för man ut principerna i praktisk politik – men om man sysslar med politik bör man åtminstone börja med att bestämma sig för vilken ideologi man tror på.

Sedan kan jag inte annat än beklaga ännu en gång att inte Bo Södersten har skrivit en lång motion, som vi kunde ha läst och debatterat tillsammans. Jag tycker att det låter bra, att det blir ytterligare ett antal jobb om alla de nämnda förutsättningarna uppfylls. Men talade vi inte från början också om detta med inkomsterna i statsbudgeten? Det var inte arbetsmarknadspolitik, det var budgetpropositionen vi skulle tala om i dag.

Anf. 61 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Jag har också intresse för ideologiska spörsmål och försöker efter förmåga att förankra mina förslag i den ideologiska syn jag har – förhoppningsvis en genomtänkt ideologisk syn.

Jag tror att skillnaden mellan Karin Ahrland som folkpartist och mig är den att kvoten mellan konkreta politiska förslag och filosofi är betydligt högre i min ideala värld än vad den är i Karin Ahrlands värld.

Vad sedan effekterna av de här förslagen, motionskrivande etc. beträffar, kan vi ha olika metoder att arbeta på. Jag har här framfört förslagen, och därigenom kan envar som är intresserad ta del av dem i protokoll och på annat sätt. Vad alltså effekterna beträffar har jag försökt redovisa kostnaderna. De skulle uppgå till sammanlagt kanske 450–500 milj. kr. Jag har sagt att effekten uttryckt i nationalinkomstermer, i form av sysselsättning, kunde bli i storleksordningen 40–50 miljarder kronor.

Jag har inte kunnat finna något annat förslag som tillnärmelsevis skulle ha den styrkan i sina effekter. Det är givetvis därför jag också har framfört förslagen – i ett trängt ekonomiskt läge måste man göra en ganska noggrann nytto- och kostnadskalkyl. Man måste få så stora effekter som möjligt av varje nedlagd krona – och det är själva essensen i de här propåerna.

Tredje vice talmannen anmälde att Karin Ahrland anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 62 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Eric Enlund och Kjell-Olof Feldt och många andra har i dag starkt understrukt nödvändigheten av tillväxt i svensk industri. Utan ökad export av varor, sade Kjell-Olof Feldt, kan vi inte återställa balansen mot

omvärlden. Och Eric Enlund pekade på industriinvesteringarnas centrala roll för balansen i hela samhällsekonomin.

Jag delar den syn på energipolitiken som en integrerad del av den ekonomiska politiken som bl. a. dessa båda talare gett uttryck för i dagens debatt.

Jag vill i detta inlägg ytterligare lyfta fram sambandet mellan industripolitiken och energipolitiken och energipolitikens centrala roll också för finanspolitiken.

En tryggad energiförsörjning är ett livsvillkor för svensk industri. Avbrott eller långvariga neddragningar i energitillförseln skulle få förödande verkningar för industrin. En första förutsättning, som måste tillgodoses för att industrin skall våga satsa på utbyggnad och tillväxt, är att statsmakterna kan ge visshet – vilket är något långt mer än bara muntliga försäkringar – om en tryggad energiförsörjning.

En annan väsentlig förutsättning för industrins långsiktiga planering är de bedömningar den gör om utvecklingen av priset på energi. Det krav svensk industri här ställer är att den inte långsiktigt skall behöva betala mer för sin energiförsörjning än vad konkurrenterna i jämförbara länder får betala.

Vill statsmakterna således stimulera tillväxten i svensk industri för att bl. a. därigenom återställa balansen i svensk ekonomi, måste de ha ett säkert grepp om energipolitiken. Statsmakterna måste vidta de åtgärder som garanterar en tryggad energiförsörjning till rimliga priser.

Den onde anden i svensk energipolitik har varit och är alltså vårt stora oljeberoende. På tio år har oljepriset tiodubblats. Chocken av oljeprishöjningarna har visserligen drabbat nästan alla industriländer. Men Sverige har drabbats särskilt hårt, eftersom vårt oljeberoende varit särskilt stort. Härtill kommer att Sveriges helt orimliga spotmarknadsberoende under lång tid gjorde oss särskilt sårbara för de stora prissvängningarna på oljeprodukter. Krig och revolutioner i Mellersta Östern har genom oljepriserna på spotmarknaden ekonomiskt drabbat Sverige hårdare än jämförbara industriländer.

Vi betalar i dag för vår oljeimport ca 50 % mer än summan av hela underskottet i vår bytesbalans. Att minska vårt oljeberoende är därför en försörjningspolitisk, en industripolitisk och en finanspolitisk nödvändighet. Mitt parti, folkpartiet, har under många år konsekvent och ihärdigt arbetat för en sådan politik och för att övertyga andra om nödvändigheten av den.

Den centrala tanken i den energiproposition, som nu ligger på riksdagens bord och som vi skall behandla och besluta om i vår, är också att oljeberoendet *skall* minskas. Målet i det avseendet är ambitiöst. På tio år, till 1990, skall den svenska oljekonsumtionen skäras ned med ca en tredjedel. Vad jag redan här, i den finanspolitiska debatten, vill betona är att målet inte bara måste beslutas utan också uppnås, om balansen i svensk ekonomi skall återställas och svensk industri på nytt skall grönska och skjuta nya skott.

Ett område under utredning, och därför inte behandlat i energipropositionen, är utformningen av den framtida energibeskattningen. Det är

angeläget att statsmakterna också i denna fråga snart får underlag för beslut. En riktpunkt bör vara att energiskatten på olja och el skall göras neutral. F. n. beskattas oljan lägre än elektriciteten. Det kan knappast vara försörjningsmässigt motiverat. En annan riktpunkt, som jag ser det, bör vara att energiskatten utformas så, att den inte försvårar och försämrar för den svenska exportindustrin. Skall vi nå balans i våra utrikesaffärer måste vi i stället lätta exportindustrins bördor.

En medveten satsning på att minska vårt oljeberoende får också industri- och sysselsättningsfrämjande effekter.

Energibesparande investeringar och investeringar för att utveckla alternativ till oljan skapar arbetstillfällen. Genom att ligga långt framme i den energitekniska forskningen och utvecklingen kan vi också skapa förutsättningar för en ökad svensk export av produkter och patent inom ett område där efterfrågan är stor i snart hela världen.

Statliga utgifter som resulterar i att vi snabbt kan skära ned vår oljeimport har vi inte råd att låta bli! En svångremspolitik riktad mot åtgärder för att minska vår oljeförbrukning vore oförenlig med våra ekonomiska strävanden att nå samhällsekonomisk balans och trygga den svenska välfärden.

Det är, herr talman, hög tid att vi i Sverige når bred enighet om energipolitiken och genom en aktiv sådan politik också skapar bättre förutsättningar för en framgångsrik industri- och finanspolitik.

Anf. 63 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Herr talman! Ett av de problem som i dag vidlåder den svenska ekonomin är en galopperande inflation. Priserna stiger i allt snabbare takt, och januarinoteringen visar nytt svenskt rekord. Att få bukt med inflationen, att få stabila priser och hyror, måste därför vara en av de viktigaste uppgifterna för regering och riksdag att ta itu med, åtminstone om man vill företräda de breda löntagargrupperna, som har att se fram emot ett mycket magert 1981 – på många olika sätt. De kommer, om den preliminära LO-SAF-uppgörelsen också blir definitiv, att återigen få ett år med sänkta reallöner.

Vad dessa löntagargrupper räknar med och bör räkna med från regering och riksdag är att man håller priser och hyror i schack, att inte reallönesänkningen ytterligare späds på med inflation i en sådan takt som nu råder.

Det är därför förvånande att inte finansutskottet i sitt betänkande tar speciellt allvarligt på denna fråga, att utskottet inte ägnar inflationen mera ingående studium och analys och inte heller lägger fram några förslag för att komma till rätta med inflationen. Vi har inte heller hört några sådana förslag framföras i dagens debatt.

Utskottet säger i betänkandet så här om inflationen: "Skall vi snabbt få ned underskottet i statsbudgeten, vilket är nödvändigt ifall vi skall lyckas dämpa inflationen och minska underskottet i utrikeshandeln, måste vi höja produktion och sysselsättning i näringslivet samtidigt som vi håller tillbaka den offentliga utgiftsexpansionen."

Detta är alltså finansutskottets analys av inflationen och förslag till åtgärd emot den: att höja produktion och sysselsättning i näringslivet och hålla

tillbaka den offentliga utgiftsexpansionen – punkt och slut.

Från vpk anser vi också att det är angeläget att få ned underskottet i statsbudgeten, men det kan ju ske på olika sätt, som också tidigare vpk-talare i den här debatten har visat. Vad jag däremot inte kan förstå är den koppling som görs mellan en minskning av budgetunderskottet och en dämpning av inflationen. Får man bara ned budgetunderskottet, så minskar inflationen, säger finansutskottet. Eller skall man tolka skrivningen så att nu tar vi itu med budgetunderskottet, där efter angriper vi inflationen?

Det finns ju inte någon automatisk koppling mellan minskat budgetunderskott och minskad inflation. Om så hade varit fallet, borde vi ju i Sverige inte haft någon inflation före 1976, men inflation har ju varit rådande åtminstone sedan slutet av 1960-talet.

Därför borde regeringen och riksdagen redan nu på allvar angripa inflationen och föreslå olika åtgärder för att komma till rätta med den. Det gör man inte. I stället visar man i utskottsbetänkandet hur olika politiska åtgärder kommer att öka priserna under 1981:

”Den beslutade diskontoförändringen väntas höja konsumentprisnivån med drygt en procentenhet. Den aviserade höjningen av oljeskatten, minskningarna av livsmedels- och räntesubventionerna förutses öka konsumentprisindex med ytterligare närmare en halv procentenhet. Konsumentpriserna kan därmed förväntas öka med drygt 9 % under loppet av år 1981, eller ca 12 % mätt mellan genomsnittet 1980 och 1981.”

Ja, så står det alltså i utskottsbetänkandet, och man kan ju fråga sig varför regering och riksdagsmajoritet på detta sätt låter priserna drivas i höjden. Man kan också fråga sig vem det är som tjänar på inflationen och vem som förlorar på den.

De som förlorar på inflationen är de människor som lever under knappa omständigheter, som har ett arbete eller en pension, som får en lön och kanske barnbidrag och bostadsbidrag och som lever upp dessa pengar, köper mat och kläder och betalar sin hyra och som kanske t. o. m. måste låna pengar sista dagarna före nästa lön.

De förlorar på inflationen, på prisstegringar och hyreshöjningar. För dem innebär det ytterligare problem att klara uppehållet varje gång hyrorna och matpriserna stiger.

De som också förlorar på inflationen är de som har det litet bättre ställt än nämnda grupp och som kan spara litet varje månad – ett sparande som snabbt urholkas genom växande inflation.

De som däremot tjänar på inflationen är naturligtvis alla de som lever över sina tillgångar, de som av olika skäl lånar pengar – för att förbättra sin bostadsstandard, för att, som det heter, planera sin skatt eller för lyxkonsumtion. Man lånar pengar, staten beskattar inte de pengar man betalar i räntor, och återbetalningen, amorteringen, sker med pengar som är mindre värda än vid lånetillfället.

Tjänar på inflationen gör också de som har stora tillgångar och investerar dem i olika spekulationsobjekt som stiger i värde snabbare än inflationen verkar på pengarna, exempelvis konst, diamanter, antikviteter och frimär-

ken men också ibland lägenheter och hus. Alla de – enskilda och företag – som direkt spekulerar i inflationen genom att köpa billigt och sälja dyrt tjänar naturligtvis också på inflationen. Just råvaruspekulation är ju det nya som storfinsans vill satsa pengar på.

Kort sagt: De som har gott om pengar, som har möjlighet att planera sin ekonomi på olika, mer eller mindre moraliska sätt, de tjänar också på inflationen och har inte så stort intresse av att den bekämpas, medan de som lever ganska knappt och får ge ut det de tjänar på livsnödvändiga varor förlorar på inflationen.

Att det är den först nämnda gruppens intressen som regeringen tar till vara råder det inte något tvivel om med tanke på det bristande intresse som finns när det gäller att komma till rätta med inflationen.

Från vpk:s sida har vi lagt fram en motion, som dels analyserar inflationen och sätter in den i ett ekonomiskt sammanhang, dels ger ett förslag till åtgärdsprogram för att bekämpa den. I programmet finns en rad krav, som vi ytterligare utvecklar i andra motioner till detta riksmöte. Vad vi kräver i den nu aktuella motionen är att riksdagen ställer sig bakom principerna för ett sådant åtgärdsprogram. Utskottet avstyrker motionen på några få rader, där man bl. a. säger att det gäller att angripa roten till pris- och kostnadsstegringarna i ekonomin – detta i stället för vårt föreslagna prisstopp.

Men hur, finansutskottsledamöter, tänker ni angripa roten till eländet? Det säger ni ingenting om i betänkandet. I stället kan man en halvsida längre ned läsa om nödvändigheten av den senaste räntehöjningen för att motverka att kapitalet sökte sig utomlands. Den var, som vi skriver i vår motion, en exempellös konjunkturpolitisk dumhet och en underkastelse under det spekulativa och finansiella kapitalets intressen. Den höjer priserna och den höjer framför allt hyrorna.

Att man sedan av omsorg om bankkapitalets profiler sänker inlåningsräntan för alla vanliga sparare, det visar med önskvärd tydlighet vems intressen man tjänar. Och inte kan detta anses vara att angripa roten till pris- och kostnadsstegringarna i ekonomin.

Det skulle vara intressant att veta vad en borgerlig antiinflationspolitik skulle innebära. Tyvärr finns det inte något prov på en sådan i dagens betänkande. Inte heller kan vi skönja några sådana tendenser i regeringens s. k. ekonomiska handlingsprogram.

Från vpk:s sida är vi medvetna om att inflationen är ett av de gissel som kommer att följa oss så länge vi lever i en kapitalistisk ekonomi. Den starka monopolisering som präglar dagens kapitalistiska ekonomi förstärker dess inflationstendenser. Priskonkurrensen har för länge sedan slutat att fungera. Vi har fått prisledande företag, och konkurrensen sker inte längre med priser utan framför allt med reklam, marknadsföring och märkeshysteri.

Den enda begränsningen för prishöjningarna är konsumenternas köpkraft. Också den begränsningen försöker man övervinna genom att satsa ännu mer reklampengar. Man måste marknadsföra sin produkt inte bara i konkurrens med andra, likartade produkter utan också i konkurrens med alla andra varor av olika slag. Ju onödigare en vara är för konsumenten, desto

större besvär och för det mesta också mer pengar kostar det att övertyga konsumenten om att hon behöver den.

Icke desto mindre går det att med olika medel påverka inflationens storlek också i den kapitalistiska ekonomin. Det går också att driva fram inflation, om man så vill. Vi föreslår i vår motion prisstopp på alla nödvändighetsvaror, hyresstopp och ett slopande av momseffekten på matvaror. Detta sammantaget skulle innebära att man tar det ansvar som LO förutsåg att regeringen skulle ta efter årets avtalsuppgörelse – det skulle innebära stabila priser och även sänkta priser på livsmedel.

Regeringen vill i stället ta bort livsmedelssubventionerna.

I vår motion tillbakavisar vi också den försvagning av prisövervakningen, reklamationsrätten och konsumentverksamheten som regeringen har aviserat i budgetpropositionen. En försvagad prisövervakning innebär ju att man inte kan följa prishöjningarna på samma sätt som tidigare. Vi anser inte att man dämpar inflationen genom att försöka dölja den.

Vi föreslår vidare ingrepp mot den monopolistiska prissättningen och en skärpning av monopollagstiftningen. Vad som behövs är ökad samhällskontroll över näringslivet, bl. a. en hårdare priskontroll.

Vi vill att en särskild utredning ser över vilka åtgärder som kan vidtas för att begränsa reklamen. Framför allt måste reklamens och annan marknadsförings prishöjande och inflationsdrivande effekter utredas.

En skärpt restriktivitet mot kapitalexport och hårdare tag mot valutaspekulation är krav som vpk nu för fram liksom vi har gjort tidigare. Om dessa hade genomförts, så hade den senaste räntehöjningen varit obehövlig.

Vi kräver vidare åtgärder mot den inhemska kreditspekulationen. I en särskild motion kräver vi förbud mot kontokorten, som dels drar till sig kapital som borde ha använts till investeringar, dels medför många andra nackdelar samt dels i vissa fall innebär ekonomiska katastrofer för enskilda hushåll.

Slutligen kräver vi också lågräntepolitik och åtgärder mot mark- och fastighetsspekulation för att man skall komma till rätta med de höga hyrorna.

Ja, herr talman, detta är i korthet vpk:s förslag till antiinflationsprogram. Utskottet har emellertid avstyrkt motionen i fråga. Vad utskottsmajoriteten i stället har att komma med för att dämpa inflationen framgår, som jag tidigare har sagt, inte i detta utskottsbetänkande. På den punkten är man oss fortfarande svaret skyldig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga vpk-motioner i detta betänkande.

Anf. 64 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! När man försöker summera dagens debatt – och det kan finnas anledning att göra det vid den här tidpunkten – så kan man notera att finansutskottet i allt väsentligt har fått stöd för sina antaganden och synpunkter beträffande den ekonomiska utvecklingen. Finansutskottet liksom många talare här i dag har understrukit allvaret i den nuvarande

ekonomiska situationen.

Det finns naturligtvis anledning att instämma i påpekandena om att läget för den svenska ekonomin inger oro. Men det finns samtidigt anledning att med kraft slå fast att vi inte har fog för att överdramatisera svårigheterna.

Det är också viktigt att notera, när man följer debatten, att det i dag i svenskt näringsliv finns en ny tillförsikt inför framtiden. Man märker detta på arbetsplatser och i sammanträden med fackföreningar och med företagsledningar. Regeringens åtgärdsprogram samt avtalsuppgörelsen mellan LO och SAF har lagt grunden till en mer positiv utveckling. Vi är i många avseenden på rätt väg. Nu gäller det att med målmedvetenhet gå vidare framåt utan att dölja de svårigheter som finns men med en vilja att i en konstruktiv anda angripa svårigheterna.

Ett antal socialdemokratiska ekonomer har ju också i realiteten accepterat det synsätt som ligger till grund för regeringens politik för att vända den ekonomiska utvecklingen. I en artikel i tidningen *Arbetet* kom en vädjan från denna grupp aktiva socialdemokrater till oppositionsledningen: "Som ekonomer och aktiva socialdemokrater vill vi bestämt tillråda att arbetarrörelsen väljer en genomgripande politisk omläggning som kan rädda våra traditionella mål." Om socialdemokratin följer sina ekonomers råd är det naturligtvis välkommet. Det skulle i så fall innebära att en konstruktiv dialog skulle kunna etableras mellan regering och opposition. Det skulle också innebära att svensk socialdemokrati, efter fyra års oavbruten opportunistisk oppositionspolitik, kom tillbaka till den svenska verkligheten.

En stor del av den industripolitiska debatten har på sistone kommit att röra sig om de defensiva inslagen i industripolitiken eller den s. k. stödpolitiken. En utgångspunkt för debatten har varit bl. a. ett arbetsmaterial från den s. k. industristödsutredningen, vilket har överlämnats till departementet. Materialet ingår i underlaget för den industripolitiska proposition som skall överlämnas till riksdagen den 10 mars. Det finns nog anledning att inte dra alltför långtgående slutsatser av detta material. Det kommer ett genomarbetat slutbetänkande senare i år.

Det har i debatten nämnts att det s. k. industristödet under 1970-talet uppgått till 26 miljarder kronor – eller, översatt i fasta priser, 32 miljarder. Detta är en siffra som härrör från industristödsutredningens sekretariat och som utgör en summering av de s. k. icke permanenta industripolitiska insatserna i enskilda företag som riksdagen har beslutat om.

I detta belopp ingår lån, bidrag, kapitaltillskott och aktieteckning i enskilda företag. I industristödet inräknas också t. ex. den mycket stora investeringen i tunnplåtverket i Domnarvet, som blir ett av Europas modernaste efter en investering på 1,6 miljarder. Min uppfattning är självfallet att denna typ av framtäysyftande investeringar knappast kan insorteras under begreppet industristöd.

En intressant debatt om industripolitiken och den ekonomiska politiken förs också i Ingemar Ståhls och Nils Lundgrens nyligen publicerade bok *Industripolitikens spelregler*. Författarna hävdar att industripolitiken får ses

som ersättning för stabiliseringspolitiska åtgärder. Jag citerar:

”Nu när vi har möjlighet att blicka bakåt och se i facit förefaller det som om mycket väsentliga delar av industripolitiken (och arbetsmarknadspolitiken) under krisåren helt enkelt var ett slags ersättning för mer traditionell stabiliseringspolitik och växelkurspolitik. Det svenska kostnadsläget kom under ett antal år att ligga för högt och det höga kostnadsläget gav i första omgången som resultat att marginella branscher, företag, anläggningar men även marginell sysselsättning inom ett företag eller en anläggning hotades genom att priserna ej täckte kostnaderna.”

Mot denna bakgrund är det uppenbart att 1970-talets industripolitik av en rad skäl måst inriktas även på defensiva inslag. Vårt internationella kostnadsläge, oljeprishöjningarna, försämrade komparativa fördelar för våra basnäringar, varvskrisen etc. nödvändiggjorde stora selektiva insatser. Nu, i efterhand, riktas kritik mot dessa insatser. Men vad hade alternativet varit?

Vi hade sannolikt fått en ännu kraftigare utslagning från arbetsmarknaden än vad som nu blev fallet. Trots de industripolitiska insatserna kostade förtidspensionering och långtidssjukskrivning för åren 1977–1980 uppemot 40 miljarder kronor. Enbart för fjolåret beräknas denna kostnad bli ca 15 miljarder kronor.

Utslagningen från arbetsmarknaden är således mycket dyrbar för samhället.

Utöver dessa kostnader för industripolitiska insatser och kostnaden för utslagningen från arbetsmarknaden har samhället dessutom i arbetsmarknadspolitiska åtgärder fått satsa ca 50 miljarder kronor – 75 miljarder räknat i fasta priser – under 1970-talet. Trots dessa betydande insatser förlorade vi under 1970-talet ca 80 000 industrijobb.

Om det hade funnits expansionskraft i industrin under 1970-talet, hade vi självfallet kunnat begränsa de statliga stödinsatserna. En passivare industripolitik hade ökat utslagningen från arbetsmarknaden, samtidigt som de arbetsmarknadspolitiska kostnaderna också hade ökat. Erfarenheterna visar att när någon väl blivit utslagen från arbetsmarknaden är sannolikheten stor att han eller hon inte återkommer på arbetsmarknaden. Det är således en felsyn att tro att den defensiva industripolitiken förhindrat en industriell expansion. Att medel har getts till de svaga industribranscherna under 1970-talet har inte inneburit att resurser undanhållits de expansiva företagen.

Sammanfattningsvis måste därför industripolitiken ta regional- och sysselsättningspolitiska samt strukturpolitiska hänsyn. Det är t. ex. inte acceptabelt i ett modernt industrisamhälle att stora industribranscher slås ut beroende på plötsliga förändringar i konkurrensläget. Emellertid blir omfattningen och inriktningen av industripolitiken helt beroende av hur pass väl vi klarar stabiliseringspolitiken och hur vårt relativa kostnadsläge utvecklas i förhållande till omvärlden. Vad gäller kostnadsläget har arbetsmarknadens parter ett avgörande inflytande.

Industripolitikens kritiker, både till höger och till vänster, har en

benägenhet att glömma bakgrunden till de genomförda industripolitiska insatserna. Detta tillhör kanske mer eller mindre historien – man kan nu konstatera att behovet av en offensiv industripolitik är mycket stort. Den årliga tillväxttakten i industriproduktionen ökade kontinuerligt fram till 1965. Kulmen nåddes då med en 8-procentig ökning det året. Sedan dess har tillväxttakten kontinuerligt avtagit i hela 13 år i rad. Botten nåddes 1977–1978 med t. o. m. en minskning på 1% av industriproduktionen. Nu ökar tillväxttakten igen, om än blygsamt.

Lönsamheten och soliditeten inom industrin har också kontinuerligt avtagit. Enligt industriverket sysselsattes 1969–1977 i genomsnitt 170 000 anställda på sådana arbetsställen där de rörliga intäkterna endast täckte de rörliga kostnaderna. Sedan 1977 har läget blivit något bättre, men kan ändå inte betecknas som tillfredsställande.

Ett annat skäl till att industripolitiken nu måste vara mera offensiv är att den ekonomiska politiken av naturliga skäl måste ha som huvudmål att balans nås i affärerna med utlandet och i statsfinanserna. I den ekonomiska politiken måste valuta-, penning- och kreditpolitiken ibland inta en huvudroll. Detta kan få negativa konsekvenser för industrins och övriga näringslivets utveckling. Vi kan notera det när det gäller t. ex. diskontoförändringarna.

Även om de s. k. defensiva inslagen i industripolitiken på sistone har dominerat den allmänna debatten, är det ändå så att de offensiva inslagen har dominerat det praktiska handlandet i regeringens industripolitik. Och jag kan försäkra kammarens ledamöter att ytterligare förslag i denna riktning kommer när jag den 10 mars förelägger riksdagen regeringens industripolitiska proposition. För någon vecka sedan presenterade regeringen sin energipolitiska proposition, och däri ingick ett nytt treårigt program för energiforskningen. De åtgärder som där föreslås ser jag också som viktiga offensiva industripolitiska insatser.

I regeringens åtgärdsprogram föreslås en satsning på exportfrämjande insatser inom ramen för exportkreditsystemet. Det är frågor som jag återkommer till i den industripolitiska propositionen.

I förbindelse därmed har ett arbete inletts tillsammans med Mekanförbundet, Metallindustriarbetareförbundet och SHIO för att inventera de åtgärder som kan vidtas för att stärka de svenska underleverantörernas ställning och för att förbättra effekten av exportansträngningarna genom att öka inslaget av svenska varor i de verkstadsprodukter som vi exporterar.

Jag vill också erinra om att regeringen har vidtagit åtgärder för att underlätta industrins riskkapitalförsörjning, som kan bli av stor betydelse. Jag har därför med viss förvåning noterat hur man i denna kammare hävdar att skattesubventioneringen är för stor när det gäller skattefondsparandet. Man har kanske i den kritiken egentligen inte analyserat vad behovet av riskvilligt kapital innebär för näringslivets totala utveckling.

Vi har också vidtagit åtgärder för att främja investeringarna genom särskilda investeringsavdrag och genom frisläppet av investeringsfonderna.

I det sammanhanget är det också angeläget att betona att bankerna måste spela en aktivare roll i industrins finansiering. Jag har kunnat notera, efter ett antal samtal och debatter med bankfolk, att affärsbankerna nu på ett helt annat sätt än bara för ett år sedan är beredda att spela med i den industriella utvecklingen.

Jag vill vidare erinra om att vi i den industripolitiska propositionen som kommer tar upp förslag som rör ny- och småföretagsområdet, eftersom det är av strategisk betydelse i näringslivets utveckling.

Naturligtvis är de finansiella frågorna av avgörande betydelse när det gäller utvecklingen i näringslivet. Det finns nu starka incitament att plöja ner vinsten i företag. Möjligheterna till skattefria avsättningar är stora. Beskattade vinster används därför till att utöka det egna kapitalet snarare än till utdelning. För aktieägare ger det normalt större behållning att få ut avkastningen via värdestegring än genom utdelning.

Avsikten bakom denna politik, som har en lång tradition i vårt land, har bl. a. varit att söka hålla kvar de vinster som genererats i företagen för att därigenom få en säker och jämn försörjning med eget kapital. Ett system av detta slag skapar emellertid en tendens till inlåsning av kapitalet och kapitaltillväxten i resp. företag. Man bibehåller därmed sin egen kapitaltillväxt men får samtidigt svårt att attrahera nytt kapital utifrån. Detta har finansutskottet konstaterat i sitt betänkande, där man också sagt att det här innebär att vi har en skattepolitik som tenderar att skapa alltför stor orörlighet på kapitalmarknaden och därmed bevara den rådande strukturen i vårt näringsliv. Enligt min uppfattning är det en viktig uppgift för skattepolitiken i framtiden att medverka till att rörligheten på kapitalmarknaden ökar. Detta skulle ge näringslivet större möjligheter att omstrukturera sin verksamhet i takt med förändringar i den internationella efterfrågan och öka vitaliteten i näringslivet.

Delvis motsvarande effekt får nuvarande regler och arbetsrättslagstiftningen på arbetsmarknaden. Det finns i dag alltför få incitament för den enskilde löntagaren att byta arbete. Turordningsreglerna på arbetsmarknaden missgynnar t. ex. de arbetstagare som är beredda att byta anställning. I annat skede, då det finns all anledning att stimulera den yrkesmässiga rörligheten på arbetsmarknaden, borde motsvarande regelsystem och lönestruktur inom industrin på olika sätt stimulera och belöna den arbetskraft som är beredd att byta jobb. Det är uppenbart att den bristande anpassningsförmågan på arbetsmarknaden, som finansutskottet åberopar, medför att vissa företag har svårt att rekrytera erforderlig personal. Detta kan leda till svåra anpassningsproblem, som vi också kan notera i vissa branscher och i vissa företag.

Det finns anledning att avslutningsvis efter denna långa debatt konstatera att det, mot bakgrund av den ekonomiska politik som det varit möjligt att föra, var nödvändigt att ha vissa defensiva inslag i industripolitiken under 1970-talet. Orsakerna till detta var brister i stabiliseringspolitiken och ett för högt relativt kostnadsläge. Det finns all anledning att under 1980-talet stärka de offensiva inslagen i industripolitiken. Jag vill därför instämma i

finansutskottets uttalande, att det är viktigt att de åtgärder som vidtas har en långsiktig och offensiv inriktning. Den totala offentliga sektorn, dvs. den statliga sektorn inkl. den kommunala sektorn och socialförsäkringssektorn, hade 1980 ett sparandeunderskott på ca 23 miljarder kronor. Det är nödvändigt att vi minskar detta underskott samtidigt som vi minskar underskottet i utrikeshandeln. Vad som därmed behövs är en politik som syftar till att förändra resursanvändningen i ekonomin. Detta är också en politik som regeringen är i full färd med att genomföra:

Regeringen har genom de åtgärder som vidtagits och som aviserats markerat att det finns en väg ut ur våra ekonomiska problem. Det finns nu också en beredskap hos en bred allmänhet att bidra till att svårigheterna löses. Jag noterar med tillfredsställelse en ökad tillförsikt inom näringslivet och en beredskap att i större mån än tidigare göra offensiva insatser. Därför ser jag betydligt ljusare på läget för svensk ekonomi under 1980-talet än jag gjorde för bara ett år sedan.

Anf. 65 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! Den omedelbara anledningen till att jag begärde ordet för replik är de angrepp som har riktats mot de sex socialdemokratiska ekonomerna och de vantolkningar som har gjorts av deras skrivelser. De har ingen möjlighet att försvara sig. Eftersom de gång på gång har utsatts för vantolkningar tycker jag att det kan vara skäl att försöka försvara mina sex kolleger. De säger tre saker i sin artikel:

För det första säger de beträffande den borgerliga stabiliseringspolitiken att den har varit totalt felaktig, att den inte kan bidra till att lösa våra problem och att den har gått i stå.

För det andra säger de mer specifikt att industripolitiken har varit ovanligt misslyckad. Den har inte bidragit till att lösa våra problem, utan tvärtom till att förvärra dem.

För det tredje säger de att löntagarfonder är nödvändiga, och att det enbart är under socialdemokratisk regim som vi kan vänta oss en förnyelse och en ordentlig sanering av den svenska ekonomin.

Ståhl-Lundgren är också mycket kritiska mot industripolitiken. Och det är inte konstigt, för vad var det som hände under de så att säga klassiska förlorade åren 1977 och 1978? I grunden hade regeringen rätt mycket av ett idealläge. Man lyckades driva igenom en devalvering, samtidigt som man fick ett för samhälls ekonomin mycket förmånligt avtal, som innebar att löntagarna accepterade en reallönesänkning. Trots detta förödde man ekonomin totalt. Varför? Jo, man kumulerade två fel ovanpå varandra: För det första drev man en åtstramningspolitik som gick alldeles för långt och som slog botten ur den inhemska marknaden. För det andra hade man inte tillräckligt med is i magen för att driva en konsekvent politik, utan när industrin och sysselsättningen där raserades och vi tappade 100 000 jobb, då var man genast framme och makade på den offentliga sektorn och lät den expandera.

Vi vet också att det fantastiska inträffade, att samtidigt som de totala

statsinkomsterna under två år sjönk med 3 miljarder kronor, så expanderade statsutgifterna med 70 miljarder. Det var i sanning då som den svenska ekonomin föröddes. Nils Åslings industripolitik var ett oerhört verksamt medel vid den föröddelsen, som det kommer att ta lång tid att övervinna.

Nils Åsling försöker att försvara den här defensiva industripolitiken. Vad han egentligen borde tala om är möjligheten att föra en offensiv industripolitik. Jag skisserade ett alternativ i form av s. k. marginella investeringssubventioner. Vore det inte på tiden, herr Åsling, att ta ansvaret för industripolitiken och den ekonomiska politiken? Ni har kanske inte så lång tid på er att axla det ansvaret.

Anf. 66 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Bo Södersten tycker att jag har vantolkat ekonomerna. Vad jag gjorde var att jag ägnade mig åt att ganska utförligt och ordagrant citera de sex socialdemokratiska ekonomerna. Jag tycker att citatet talar för sig självt. Det behövs knappast några ytterligare kommentarer i det stycket.

När det gäller Ståhl-Lundgrens industripolitiska analys undrar jag verkligen om Bo Södersten har läst deras skrift. De talar ju om vad som har provocerat de industripolitiska insatserna under 1970-talet: svårigheterna att få de parter som påverkar samhällsekonomin att inse att den snabba resurstillväxten under 1960-talet inte längre var ett faktum. Jag tycker nog att Ståhl-Lundgrens analys verkligen bekräftar nödvändigheten av att man för att uppnå de stabiliseringspolitiska målen måste ha en bred uppslutning från alla gruppers sida.

Sedan anklagade Bo Södersten mig, om jag uppfattade honom rätt, för att driva en industripolitik som inte alls motsvarar behovet. Jag har ofta förundrat mig över socialdemokratiska debattörer när det gäller diskussionen om de industripolitiska insatserna. I fråga efter fråga under de besvärliga åren 1976, 1977 och 1978 krävde man mer insatser, större insatser och framför allt att samhället skulle gå in i företagen mycket mera beredvilligt. Men nu säger man att denna politik, som man då ville ha mera av och som man ville ha ännu mer orienterad mot samhällsägande, var felaktig. Från socialdemokratins sida måste man nog bestämma sig för vad som avses med kritiken och vilken politik som egentligen förordas. Är det bredbandsverket, Band 82 vid Domnarvet och insatsen på 1,6 miljarder kronor, som Bo Södersten vänder sig emot, är det bildandet av SSAB eller är det försöket att omstrukturera svensk varvsnäring i ordnade former? Precisera kritiken litet, så att vi kan få en meningsfull debatt! På det här sättet blir ju debatten så ytlig och till ingen nytta.

Anf. 67 BO SÖDERSTEN (s) replik:

Herr talman! De få minuter som jag har till mitt förfogande tillåter mig inte att gå in på några längre diskussioner. Låt mig emellertid beröra en alldeles central punkt, nämligen avverkningen av skog och vad som därtill hör.

Från socialdemokratiskt håll har vi oupphörligen fört fram förslag om att man borde öka uttaget. Såvitt vi vet ligger vi 7-8 miljoner kubikmeter,

kanske upp till 12–15 miljoner kubikmeter, under vad vi kunde ta ut. Det här har fått oerhört svåra konsekvenser. Det gäller sysselsättningen, inte minst i Nils Åslings egna hemtrakter. Vidare har den betalningsbalanskris som vi befinner oss i förvärrats mycket kraftigt på grund av bristerna i den förda politiken. Jag tror att herr Åsling haft mycket begränsade vyer och inte har kunnat sätta in saker och ting i ett samhällsekonomiskt perspektiv utan låtit de partikulära tingena ta överhanden.

Vad sedan gäller industripolitiken måste grunden alltid vara en effektiv stabiliseringspolitik. Misslyckas man med den är det naturligtvis också svårt att driva en effektiv industripolitik. De borgerliga trepartiregeringarna har misslyckats i båda avseendena, både med stabiliseringspolitiken och med industripolitiken. Och vad stabiliseringspolitiken beträffar var förutsättningarna under åren 1977 och 1978, som jag tog upp i mitt exempel, att driva en framgångsrik stabiliseringspolitik relativt goda, och ändå misslyckades man totalt.

Beträffande de sex socialdemokraterna tycker jag att man skall göra ett någorlunda fullständigt referat och inte så fort några måhända politiskt oskyldiga akademiska ekonomer ger sig ut, använda dem som slagträ i debatten. Det är en mycket intressant artikel som de skrivit. Men den är sannerligen skriven ur ett socialdemokratiskt perspektiv – det framgår om man ger en någorlunda fullständig bild av den.

Artikeln har naturligtvis också tillfört debatten stoff som är diskutabelt och kontroversiellt ur socialdemokratisk synvinkel. Men vi är ett stort parti, och jag tror att det är ytterst värdefullt både för socialdemokratin och för landet som helhet med ett kvalificerat ifrågasättande av den typ som de sex socialdemokraterna framfört och med en sådan kvalificerad diskussion. Den bör tas upp och behandlas på ett seriöst och hänsynsfullt sätt.

Anf. 68 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Det är riktigt – vi är överens om att en effektiv stabiliseringspolitik är nödvändig för att man skall få den effekt på industripolitiken som är nödvändig. Då säger Bo Södersten att det var mycket goda möjligheter att komma till rätta med balansen i ekonomin och föra en effektiv stabiliseringspolitik åren 1977–1978 men att det misslyckades.

Det är inte hela sanningen. Påfrestningarna åren 1977–1978 från den kostnadsexplosion som vi upplevde här i landet bl. a. 1975–1976 var extremt stora. År 1978 såg det rätt hyggligt ut med balansen, men då fick vi en ny kostnadsexplosion, betingad av de nya oljeprishöjningarna.

Jag tror att man måste ta med alla komponenter i bilden om man vill driva ett sakligt resonemang och se till vad som verkligen hänt i vår ekonomi. Jag tycker inte att det finns anledning att glömma det utgångsläge som skapades med kostnadsexplosionen 1975–1976.

Får jag sedan säga beträffande virkesförsörjningen till skogsindustrin att det pågår ett intensivt arbete i virkesförsörjningsutredningen. Det pågår också ett konkret arbete i regeringskansliet. Vi lägger fram förslag till skilda

åtgärder som skall förbättra förutsättningarna för råvaruförsörjningen, och vi har också tidigare lagt fram sådana förslag.

Problemet har varit den låga lönsamheten i skogsbruket i framför allt den s. k. nollzonen. Det ledde till att jag i fjol vår försökte provocera massindustrin att frivilligt etablera ett transportstöd för nollzonen för de marginalkvantiteter – sannolikt någon eller några miljoner kubikmeter – som man där snabbt skulle kunna få ut av massaved och därmed trygga råvaruförsörjningen i väsentlig omfattning. Men det ville inte skogsindustrin. Och det märkliga är att man från socialdemokratis sida då var helt passiv.

Jag har ännu inte hört något instämmande i att de åtgärderna var befogade. Var det för att de var frivilliga som socialdemokraterna inte ville stödja dem? Är man så fixerad vid att det skall vara tvångsåtgärder? Jag vet det inte. Men det finns faktiskt anledning för socialdemokratin till en viss självprövning. Varför ville man inte den gången opinionsmässigt stödja ett förslag som uppenbarligen hade givit omedelbar effekt, inte minst på vår bytesbalans?

Tredje vice talmannen anmälde att Bo Södersten anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 69 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Det borde egentligen vara med en viss bävan som man lägger sig i denna debatt. Ekonomiministern blev inkompetentförklarad tidigare i dag. När ekonomiministern blir inkompetensförklarad, vad skall då inte en vanlig riksdagsman i ledet bli? Den ganska stora del av såväl oss politiker som svenska folket som känner stort förtroende för ekonomiministern måste därmed också anses vara inkompetensförklarad. Vi kan med andra ord inte ha kompetens att bedöma varandras kompetens. Men Kjell-Olof Feldt anser sig tveklöst vara kompetent att inkompetentförklara sina kolleger. Det påminner mig litet om Churchill, som en gång lär ha sagt om en politiker att han var så enfaldig att t. o. m hans kolleger märkte det. Bäste Kjell-Olof Feldt! Har ni inte tänkt på att ert sätt att debattera kan få en helt annan effekt än vad ni har tänkt er?

Herr talman! Jag försökte i ett inlägg i den allmänpolitiska debatten för tre veckor sedan belysa hur väsentlig lönebildningen är i ekonomin. Jag nämnde bl. a. att politikerna som arbetsgivare för 1,3 miljoner anställda i stat, landsting och kommuner i hög grad påverkar den ekonomiska utvecklingen och inte minst den statliga budgeten. Samtidigt som vi oroas över ett budgetunderskott på sextioalet miljarder vet vi exempelvis att om löntagarorganisationerna inom den statliga sektorn får igenom sina aktuella lönekrav ökar budgetunderskottet med 2–3 miljarder kronor.

En annan aspekt på den offentliga sektorn som vi politiker har särskilt ansvar för är de stora arbetskraftskostnaderna, som utgör en mycket stor del av de totala offentliga utgifterna. Skulle vi i dag betala allt detta utan att låna pengar utomlands, skulle vi exempelvis tvingas höja momsen till omkring 35 %.

Inom parentes vill jag understryka att mitt intresse för lönebildningen i svensk ekonomi, eller arbetskraftskostnaderna över huvud taget, inte alls innebär att jag säger nej till stora lönehöjningar för statsanställda eller andra. Långt därifrån. Lönehöjningar är vi alla intresserade av. Nej, vad jag är ute efter är att vi inte längre kan nonchalera konsekvenserna. Vi löntagare och fackligt aktiva kan inte fortsätta att diskutera lönepolitiken isolerat utan att bry oss om konsekvenserna. Vi måste mer än tidigare samtidigt diskutera inkomstpolicen och exempelvis anställningstryggheten.

I finansutskottets betänkande finns ett avsnitt om löneutvecklingen som är intressant. Tydligt har utskottet velat göra ett ambitiöst försök att balansera de senaste årens debatt om arbetskraftskostnadernas roll i den ogynnsamma utvecklingen av den svenska konkurrenskraften. Man säger på s. 13: "Vid en genomgång av de faktorer som förklarar marknadsutvecklingen tilldrar sig givetvis den svenska pris- och kostnadsutvecklingen betydande intresse."

När man sedan studerar tabell 2 på s. 14, där lönekostnaderna per producerad enhet inom tillverkningsindustrin belyses, och det övriga resonemanget i utskottsbetänkandet kan man vid första anblicken instämma i utskottets slutsats på s. 16, nämligen att det inte kan ges något enkelt svar "på frågan varför 1950- och 1960-talens expansiva industriutveckling i Sverige övergick i stagnation och tillbakagång under 1970-talet".

Med andra ord kan tabellen visserligen visa att arbetskraftskostnadsutvecklingen försämrades drastiskt 1975, 1976 och 1977 men att en avsevärd förbättring inträtt under senare år i jämförelse med de sju största industriländerna inom OECD. Indexet i tabellen ligger t. o. m. på 98 % för 1979 och på 97.4 % för 1980. Talet för 1980 anges emellertid vara preliminärt, och detta är viktigt att notera. I prognosen för 1980 skulle ju industriproduktionen öka med 2 %. Förmodligen klaras inte det. Detta försämrar naturligtvis 1980 års produktivitet. Vidare vet vi att lageruppbyggnaden blev på tok för stor under 1980. Vi lyckades alltså inte sälja så mycket under 1980 som vi hade hoppats. Således kan bara med detta resonemang siffran för 1980 vara alltför optimistisk.

Vidare måste jag ifrågasätta valet av jämförelseländer. Varför görs jämförelser enbart med de största OECD-länderna? Varför är inte de nordiska länderna med i jämförelsen? Vårt handelsutbyte med dessa länder utgör ju 30 à 35 % av den totala handeln. Vidare kan man ifrågasätta om Storbritannien skall vara med. Detta land håller ju på att få allt större betydelse som oljestat. Det är möjligt att landet kan vara med den här gången, men frågan är om det kan vara med under de närmaste åren.

Vidare tycker jag att man skall ta hänsyn till den stora felmarginal som finns i den här typen av beräkningar.

Indextalen för 1979 och 1980 ser alltså bra ut. Men är de tillräckligt bra för att öka konkurrenskraften? Nej, jag tror inte det. Tabellens konstruktion kan t. o. m. ge en missvisande information. Eller är det så att indextalen gäller för företag som går bra och som under de senaste åren haft skapliga vinstmarginaler? Samtidigt skall vi komma ihåg att företag som har haft bra vinstmarginaler och fortfarande har det ändå kan ha svårigheter med de

länder som de konkurrerar med. De länderna, t. ex. USA, har en avsevärt bättre soliditet och har haft avsevärt bättre vinstmarginaler, vilket innebär att de i konkurrensen kan erbjuda rabatter och avsevärt bättre krediter.

Det kan ju inte vara så att det här är en belysning av företag som balanserat mellan vinst och förlust, företag som har haft och fortfarande har allvarliga lönsamhetsproblem. Man måste komma ihåg att nästan hälften av Verkstadsföreningens medlemsföretag går med dålig lönsamhet. För de företagen krävs det ju rejäla kostnadsänkningar av olika slag, om de skall kunna konkurrera på världsmarknaden i fortsättningen.

Sammanfattningsvis vill jag säga att det vore på tok om den här framställningen av finansutskottet skulle inge en alltför stor tillförsikt. Kostnadsproblemen är fortfarande mycket stora.

Visst var det gynnsamt att LO-SAF-avtalet kom snabbt och att det gäller för två år, som utskottet säger på s. 18. Man bör också se litet framåt och undersöka vad det kan bli för indextal för 1981. Det finns inte med i den här tabellen.

Jag tycker att man, mot bakgrund av resonemanget om kostnadsutvecklingen och de varningar för att slå sig till ro som kan förekomma, skall observera vad utskottet på s. 18 säger: "Avtalets nivå torde vidare möjliggöra en viss förbättring av näringslivets konkurrenskraft, sett över hela avtalsperioden." Vad menar utskottet med "viss förbättring"? Är det en tillräcklig förbättring?

Enligt LO innebär avtalet en tolvprocentig kostnadsökning för de här två åren. Är det "en viss förbättring", är det en tillräcklig förbättring? Ja, kanske. Men antag att Privattjänstemannakartellen har rätt. De hävdar ju att avtalet för de här två åren innebär en 17-procentig kostnadsökning. Är det i så fall en tillräcklig förbättring eller är det "en viss förbättring"?

Jag måste, herr talman, avsluta med att säga att vi politiker har all anledning att i fortsättningen intressera oss mera för lönebildningens roll i svensk ekonomi.

Anf. 70 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Egentligen hade jag inte för avsikt att gå upp i den här debatten, men de många anföranden som vi har hört under dagens lopp om vikten av att vi i vårt land har en blomstrande och expanderande insatsvaruindustri föranlåter mig ändå att så här i debattens sista minuter göra några kommentarer.

I debatten har dokumenterats vad det betyder för vårt land, för sysselsättningen och för vår ekonomiska utveckling att vi har en stark legoindustri och insatsvaruindustri. Det har understrukits kraftigt från samtliga partier under dagens debatt. Industriminister Åsling nämnde också i samband med den allmänpolitiska debatten att man från industridepartementets sida avsåg att ta initiativ för att få i gång ett arbete som skulle möjliggöra en förstärkning av de här branschernas och av den här industrins roll i svenskt näringsliv.

Mot den bakgrunden har jag och min kollega Sten Svensson väckt en

motion till årets riksmöte, i vilken vi tagit upp de här problemen. Vi har där konstaterat att en negativ utveckling inom insatsvaruindustrin får en del ganska allvarliga effekter. Som exempel kan nämnas att vi självfallet får en stagnerande utveckling inom legoindustrin och insatsvaruindustrin. Innovationsverksamhet och teknisk utveckling stagnerar i vårt land. Sysselsättningsutvecklingen och möjligheterna att höja sysselsättningsgraden påverkas negativt. Industristrukturen tenderar att bli ensidig, och därmed försvagas motståndskraften mot yttre och inre påverkan. Antalet nyetableringar och utvidgningar av mindre och medelstora företag minskar. Nettoexportvärdet i befintlig och potentiell export minskar. Förutsättningarna för den ekonomiska politiken, valuta- och kreditpolitiken förändras mot minskad handelsfrihet.

Således är en svag utveckling inom den här branschen och de här industrierna allvarlig för vårt land och för vår ekonomi. Vad kan man då göra för att vända utvecklingen? Ja, det visar sig ju att man mer specifikt och i detalj vet ganska litet om orsakerna till denna utveckling. Man har klart för sig att kostnadsläget och den teknologiska utvecklingen inverkar, att produktiviteten förändras till följd av en ganska ambitiös lagstiftning på arbetsrättens område och att också detta inverkar. Det finns en mängd faktorer av det slaget som påverkar utvecklingen.

Den här okunskapen, om jag får uttrycka mig så, föranledde oss att i vår motion begära en ordentlig kartläggning av utvecklingen och orsakerna till denna under senare år. Vi har specificerat våra önskemål på följande sätt:

1. En kartläggning av importens fördelning på olika ändamål, främst som insats i olika näringslivsgrenar.
2. De substitutionsförhållanden som föreligger mellan import och svenskproducerad insats på kort och lång sikt.
3. Insatsvaruproduktionens betydelse från sårbarhetssynpunkt i händelse av konflikter i vår omvärld.
4. Insatsvaruproduktionens betydelse för "den industriella dynamiken", dvs. innovationsförmåga, konkurrens och externa effekter.
5. Faktorer som bidragit till denna utveckling.

Min medmotionär och jag hälsar naturligtvis med tillfredsställelse att industriministern nu har tagit ett initiativ i den här frågan, men efter dagens diskussion och industriministerns inlägg i den allmänpolitiska debatten vill jag ifrågasätta om man inte har börjat i fel ände. Man säger nämligen att den grupp från industridepartementet med företrädare för de fackliga organisationerna som skall titta på de här frågorna skall försöka inventera de stimulansåtgärder som är möjliga att vidta för att öka svensk industris inköp av insatsvaror i Sverige. Om erfarenheten säger att man inte riktigt vet hur tungt de olika orsaker väger som har påverkat den här negativa utvecklingen, är det väl ganska svårt att hitta de mest effektiva stimulansåtgärderna och så att säga göra de rätta prioriteringarna, när man så småningom i den här gruppen skall ge förslag till stimulansåtgärder. Därför vill jag som slutsats säga att det riktiga vore att riksdagen gav industriministern möjlighet att

bygga ut det här arbetet och öka ambitionsnivån i det initiativ som tagits från industridepartementets sida. Man borde i samarbete med industrin titta på orsakerna till utvecklingen och på hur denna utveckling ser ut för att därefter kunna komma med förslag som blir effektiva, som ger verkliga stimulanser och som då skulle kunna få rätt stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen inom näringslivet i vårt land.

Punkt A

Mom. 1 (de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken)

I en förberedande votering biträdde reservation 1 av Paul Jansson m. fl. med 131 röster mot 15 för motion 1503 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 146 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 148 röster mot 146 för reservation 1 av Paul Jansson m. fl.

Mom. 2 (planmässig utbyggnad av den offentliga sektorn)

Hem st ä l l a n

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 15 för hemställan i motionerna 368 av Carl-Henrik Hermansson och 1503 av Lars Werner m. fl. i motsvarande delar. 1 ledamot avstod från att rösta.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes med 146 röster mot 131 för godkännande av den i reservation 2 av Paul Jansson m. fl. anförda motiveringen. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (avsättningen till vinstfonder m. m.)

Hem st ä l l a n

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 15 för hemställan i motion 1503 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes med 147 röster mot 131 för godkännande av den i reservation 3 av Paul Jansson m. fl. anförda motiveringen. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (åtgärder för att bekämpa arbetslösheten)

Hem st ä l l a n

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 15 för hemställan i motionerna 288 av Lars Werner m. fl., 1503 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och 1862 av Lars Werner m. fl.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes med 147 röster mot 131 för godkännande av den i reservation 4 av Paul Jansson m. fl. anförda motiveringen. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (uttalande om riktlinjer för kampen mot inflationen)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 15 för hemställan i motion 1139 av Lars Werner m. fl.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes med 147 röster mot 131 för godkännande av den i reservation 5 av Paul Jansson m. fl. anförda motiveringen. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (uttalande om sänkning av diskontot)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 15 för hemställan i motion 1503 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes med 147 röster mot 132 för godkännande av den i reservation 6 av Paul Jansson m. fl. anförda motiveringen. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (avskaffande av kreditkorten)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 16 för hemställan i motion 195 av Lars Werner m. fl.

Motiveringen

Utskottets motivering godkändes med 147 röster mot 145 för godkännande av den i reservation 7 av Paul Jansson m. fl. anförda motiveringen.

Mom. 8-10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt B (de allmänna riktlinjerna för budgetregleringen)

I en förberedande votering biträdades reservation 8 av Paul Jansson m. fl. med 139 röster mot 15 för motion 1503 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 137 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 147 röster mot 129 för reservation 8 av Paul Jansson m. fl. 15 ledamöter avstod från att rösta.

2 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkanden

1980/81:15 om anslag till Stöd till politiska partier och Allmänna val (prop. 1980/81:100)

1980/81:16 om fortsatt giltighet av lagen om skatteutjämning i Stockholms läns landstingskommun (prop. 1980/81:75)

Skatteutskottets betänkande

1980/81:20 om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland beträffande skatter på kvarlåtenskap, arv och gåva

Materielanskaffning för det militära försvaret

Justitieukskottets betänkanden

1980/81:18 om anslag till rättshjälp m. m. (prop. 1980/81:100)

1980/81:19 om anslag till justitiekanslern (prop. 1980/81:100)

1980/81:20 om anslag till brottskadenämnden (prop. 1980/81:100)

1980/81:22 om anslag till Svensk författningssamling m. m. (prop. 1980/81:100)

Vad utskotten hemställt bifölls.

3 § Materielanskaffning för det militära försvaret

Föredrogs försvarsutskottets betänkande 1980/81:16 om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 såvitt avser försvarsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1980/81:101).

Anf. 71 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 72 ERIC HOLMQVIST (s):

Herr talman! Det är ganska anmärkningsvärt att det, fastän anslagen på tilläggsstat II i år egentligen rör sig om förhållandevis begränsade summor – totalt 200 milj. kr. för samtliga huvudtitlar – där ändå ryms en mycket betydande förstärkning av materielanslagen till försvaret. Det rör sig faktiskt om ett belopp på över 1 miljard kronor. Men detta kommer inte till uttryck, på grund av den särskilda teknik som vi har när det gäller redovisningen av försvarskostnaderna. Trots att materielanskaffningen under förra budgetåret var mycket omfattande och försvarsministern då kunde anmäla att han även kunde lägga ut beställningar som egentligen skulle ha kommit senare i tiden – förhandsbeställningar –, och trots att det också i den budgetproposition som gäller för innevarande år anvisades betydande belopp för materielanskaffningen kommer det nu ett förslag om tilläggsanslag.

Detta hör samman med det speciella priskompensationssystem som vi tillämpar för det militära försvaret och för civilförsvaret. Det är så konstruerat att ju mer priserna på olika förnödenheter stiger – det må vara på mat eller på brännolja – och ju lägre kompensation i löneökning som löntagarna får, desto mer pengar blir det till försvarsmateriel. Man skulle litet tillspetsat kunna säga på det här sättet: Ju sämre medborgarna får det materiellt, desto mer materiel får försvaret.

Jag skall medge att det här är litet tillspetsat. Jag skall lägga till att det har

---

Materielanskaffning för det militära försvaret

funnits tider då lönerna steg kraftigt – mer än vad priskompensationen innebar – och att det föranledde rationaliseringar och olika besparingsåtgärder. Naturligtvis fick man i det sammanhanget också hålla igen i fråga om materielbeställningar. Men jag vågar påstå att det priskompensationssystem som vi tillämpar är konstruerat för normala samhällsekonomiska förhållanden – om jag så får uttrycka mig – och inte alls passar för den situation som vi nu har i landet.

Den våldsamma inflationen leder, trots allt vackert tal och alla löften från regeringen om att stoppa denna utveckling, ändå snabbt till att försvaret, om den här utvecklingen fortsätter, kommer att få en allt större del av samhällsresurserna. Detta förefaller märkligt i ett läge när vi vet med oss att vi även för att täcka försvarskostnaderna lånar upp pengar som kanske motsvarar 4 eller 5 miljarder. Det hade verkligen varit på sin plats att de borgerliga partierna hade velat erkänna att i det ansträngda läge som vi nu befinner oss i också försvaret borde bidra till en sanering av samhällets ekonomi, särskilt som man faktiskt kan göra det i dag utan att eftersätta några för försvaret vitala intressen.

Regeringens förslag att man när nästa budgetår är slut och det blir tal om att tillföra försvaret mer pengar i form av kompensationsmedel skall spara in 300 milj. kr. är helt symboliskt. Jag vågar i dag säga till kammaren att det belopp som försvaret då tillförs sannolikt kommer att ligga någonstans mellan 1 och 1,5 miljarder kronor. Det innebär således att den besparing som det har talats så mycket om framstår som synnerligen blygsam i detta sammanhang.

De tre anslag som vi nu har att behandla gäller utökade beställningar inom armén, marinen och flyget. Regeringens förslag innebär att försvarsministern har gått längre än vad cheferna för dessa olika försvarsgrenar har begärt. Självfallet kan försvarsministern ändå säga att han har varit en smula återhållsam, då överbefälhavaren framställde förslag om att försvaret i detta läge skulle få lov att lägga ut beställningar på ytterligare 3 miljarder kronor. Men det finns inte – så har nog även försvarsministern resonerat – praktiska möjligheter att lägga ut materielbeställningar av denna omfattning inom den tidsram som det här rör sig om.

Jag vill för min del sätta i fråga om det över huvud taget är möjligt för försvarsministern att under innevarande budgetår använda de pengar som det här är fråga om. Det återstår ju i dag fyra månader av detta budgetår. Innan riksdagens beslut har expedierats och verkställts kommer tiden att ha blivit ännu mer begränsad. Är det då verkligen möjligt att få utfört ett arbete som svarar mot kanske bortåt en halv miljard kronor, i varje fall kring 400 milj. kr.? Det kan nog starkt sättas i fråga. Det finns en metod för att man skall kunna förbruka dessa medel, och det är att man gör förskottsbetalningar. Men tidpunkten för att eftersträva att förbruka så mycket pengar som möjligt är verkligen illa vald.

Vi socialdemokrater har, som framgår av våra reservationer, inte varit obenäga att ta igen en del av det som har brustit i fråga om materielanskaffning under den senaste femårsperioden. Vi har för vår del gått med på

*Materielanskaff-
ning för det mili-
tära försvaret*

att acceptera vad försvarsgrenscheferna själva har föreslagit. För armén och marinen rör det sig om 176 milj. kr. vardera. När det gäller flyget har vi inte ansett det vara nödvändigt att ge några speciella anvisningar, eftersom vi är beredda att biträda försvarsministerns förslag att flyget skall få lov att till materielbeställningar disponera 560 milj. kr. som har varit avsatta för forskning och utveckling.

Ingen kan således anklaga oss för att ha bortsett från intresset att tillföra ytterligare materiel till försvaret. Men man borde se på regeringens förslag i belysning av den budgetproposition som skall behandlas om ett par månader. Då får vi nämligen ta ställning till ett annat förslag som försvarsministern har presenterat, nämligen att han skall få rätt att vid detta budgetårs slut överflytta icke förbrukade medel – och det kan bli fråga om ett mycket stort belopp – till nästa budgetår. Vi har redan i dag en viss möjlighet – det är 2 % av anslagen som kan flyttas över. Nu vill försvarsministern föreslå en höjning till 4 %, och den frågan skall vi diskutera så småningom, kanske inte i dag. Men om försvarsministern utnyttjar det förslaget har han faktiskt accepterat att den ram som vi föreslagit för försvaret väl räcker till. Skillnaden är nämligen inte större mellan socialdemokratin och regeringens förslag när det gäller ramarna.

Vi får anledning att återkomma till diskussionen i övrigt om två månader.

För dagen vill jag endast yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 som är fogade till detta betänkande.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 73 GUNNAR OSKARSON (m):

Herr talman! Som Eric Holmqvist här har sagt behandlar vi nu priskompensationspengarna för det pågående budgetåret. Försvaret är i år i den situationen att nettoprisindex ger utrymme för att avhjälpa en del av de brister i fråga om materielanskaffning som under de senaste åren har uppstått på grund av otillräckliga medel.

Vi har inte varit nöjda med det system som vi tillämpar, och vi är inte heller nu glada åt det. Tidigare har vi inte hört någon anmärkning mot systemet från socialdemokratiskt håll, men när det nu gått åt det positiva hållet så att det blivit pengar över är man beredd att dra in de pengar som försvaret skall ha.

Systemet är ryckigt, och det är svårt att förena med en långsiktig och kontinuerlig planering. Därför hoppas jag att vi så småningom inför nästa års försvarsbeslut kan få fram ett bättre system vad gäller priskompensation.

Försvaret har stort behov av de pengar som man nu får. Under de första åren efter att nu gällande försvarsbeslut hade fattats, dvs. 1977 års försvarsbeslut, måste stora nedskärningar göras i fråga om materielbeställningar just på grund av brist på betalningsmedel. Därför är det enligt utskottets mening mycket angeläget att de medel som nu kan ställas till

---

*Materielanskaff-
ning för det mili-
tära försvaret*

förfogande används delvis för att genomföra materielbeställningar som inte varit möjliga under den första delen av försvarsbeslutsperioden.

På denna punkt är vi, som Eric Holmqvist också antydde, tydligen överens. Socialdemokraterna skriver i sin reservation 1: "För att motverka effekterna av medelsbristen under de första åren av försvarsbeslutsperioden bör man i nuvarande läge göra vissa beställningar." Våra uppfattningar skiljer sig när det gäller summan, och inte heller på den punkten tycker jag att skillnaderna är så oerhört stora. Men varenda peng som vi kan bemyndiga försvaret att beställa materiel är angelägen. Några problem att det inte skulle gå att effektuera beställningarna tror jag inte skall uppstå, utan jag tror det skall gå bra.

Det framgår också mycket väl av propositionen på vilket sätt man vill använda dessa medel. Det är bl. a. inom armén för modernisering och renovering av stridsvagnar, som vi vet att man har problem med och som måste göras, samt för anskaffning av ammunitionseffekter. Dessutom kan vi förbättra arméns tillgång på pansarvärnsrobotar. Vad gäller marinen går medlen bl. a. till de båda minröjningsfartygen och ubåtsjakt, och jag tror alla är överens om att dessa materieförstärkningar är mycket angelägna och nödvändiga. Att vi behöver förstärkning på det området visade väl händelserna för en tid sedan. Det behövs förstärkning både vad det gäller upptäckande av u-båtar och vad det gäller bekämpning av dem.

Eric Holmqvist säger vidare att departementschefen och ÖB har föreslagit större anslag än vad försvarsgrenscheferna har begärt. Det är riktigt, men när äskandena gjordes av försvarsgrenscheferna var det inte känt att de här medlen skulle stå till förfogande. När detta sedan blev bekant har ÖB i samråd med försvarsgrenscheferna föreslagit ökade beställningsbemyndiganden. Dock har inte departementschefen ansett att han kan tillstyrka ÖB:s hemställan, utan han har gjort vissa begränsningar, och jag instämmer helt med departementschefens uppfattning på den punkten.

Vad sedan gäller frågan om besparingar menade Eric Holmqvist att försvaret bidrar med små summor i det avseendet. Men det rör sig i varje fall om rejäla 300 miljoner, och det får man väl inte förakta. Man måste också ta hänsyn till att försvaret sedan länge varit ekonomiskt mycket hårt pressat. Jag vågar påstå att försvaret är den sektor inom vårt samhälle som har rationaliserat mest. Vi kan bara peka på den personalreducering som har skett under senare år och som omfattar över 5 000 man. Enligt planerna kommer dessa personalminskningar att fortsätta. Dessutom vet vi att vi kommer att bli tvingade att skära ner fredsorganisationen. Även om jag är av den uppfattningen att man skall nalkas åtgärderna på det området med försiktighet, måste jag konstatera att vi här står inför en nödvändighet.

Mot den bakgrunden vill jag säga att försvaret sedan lång tid tillbaka har bidragit till att spara pengar. Det framgår också av den minskning av andelen i statsutgifterna och framför allt i bruttonationalprodukten som försvarsutgifterna sedan länge haft. Detta tillsammans med den "vågräta linje" som försvarsanslagen har haft under de här femårsperioderna har gjort att öpkraften inom försvaret har minskat väsentligt. När försvaret nu får litet

*Materielanskaff-
ning för det mili-
tära försvaret*

pengar, är det angeläget att dessa får användas för att avhjälpa de brister som finns, och de är mycket påtagliga.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 74 ERIC HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag förstod Gunnar Oskarson rätt, när han sade att han tänkte bekämpa ubåtar med minröjningsfartyg. Det var väl detta det rörde sig om, men jag vill inte lägga mig i den saken, för jag är inte militär utan får väl erkänna mig vara civilist och kanske litet hobbybetonad när jag talar om de här frågorna.

Gunnar Oskarson må gärna säga och det må vara hans övertygelse, att det går bra att använda pengarna på ett förnuftigt sätt under de få månader som återstår. Men det som komplicerar saken för oss är att vi nu inte skall ta ställning till en anslagsfråga – anslagsfrågorna skall vi ju behandla i en annan debatt så småningom. Man kan då fråga: Varför står Eric Holmqvist och talar om de här sakerna nu? Varför vill ni socialdemokrater göra sak av detta redan i dag?

Jo, det hör samman med att det nu är fråga om att ge försvarsministern rätt att lägga ut dessa beställningar. Sedan vi väl har gjort detta, är det självklart att vi får lov att betala på något sätt. Jag skall verkligen inte förlänga debatten i dag så mycket, men jag vågar förutspå att de som inte förstår det här problemet i dag kommer att göra det åtminstone om ett år. Det här systemet leder nämligen till att så mycket pengar ställs till försvarets förfogande att allt fler människor säger att detta är orimligt i den nuvarande situationen.

Skånska Dagbladet skrev om saken redan i fjol höst, när tidningen fick nys om att de här frågorna diskuterades inom regeringen. Det gavs ett ganska klart besked åtminstone från den stora tidningen, som menade att man verkligen fick tänka över saken, så att man inte antog ett förslag som skulle innebära att ännu mer pengar stjälpes över från ett budgetår till ett annat.

Men, herr talman, jag skall inte förlänga debatten i kväll. Jag har ställt ett yrkande och tror att vi så småningom får anledning att återkomma till en debatt där jag tror att det kommer att finnas förutsättningar till ett större samförstånd om sparsamhet även på det här området.

Anf. 75 GUNNAR OSKARSON (m):

Herr talman! Jag skall naturligtvis inte på något sätt försöka att tävla med f. d. försvarsministern Holmqvist när det gäller kunnande om försvaret. Men uttryckte jag mig så illa att herr Holmqvist fick uppfattningen att jag tror att man bekämpar ubåtar med minröjningsfartyg, måste jag ta honom ur den villfarelsen. Så dåligt är inte mitt kunnande om det militära. De här pengarna kommer också att användas för ubåtar typ A 17, och då rör det sig kanske om ett område där vi kan vara mer överens.

Men, herr Holmqvist, priskompensationspengarna är ju pengar som försvaret skall ha som kompensation. Jag har väldigt svårt att förstå varför man vill förmena försvaret vad som rätteligen tillkommer det, då det nu har blivit ett positivt utslag av priskompensationen. Varje tidigare år, när

försvaret har lidit av det här systemet och priskompensationen inte alls kompenserat försvaret för prisstegringarna, har jag inte hört att någon talat om att vi bör lägga till medel, därför att försvaret behöver det. Försvaret har verkligen behövt ytterligare medel under dessa år. Som jag sade förut har under denna tid stora brister uppstått på grund av avsaknad av medel. Om man nu genom priskompensationsmedlen något kan kompensera försvaret för dessa brister, tycker jag att detta är helt riktigt och helt logiskt.

Herr Holmqvist hyser oro för att försvaret om ett år skulle ha för mycket pengar. Skulle det verkligen bli sådana bekymmer, får vi väl ta en debatt om det problemet då. Som jag ser saken nu hyser jag inga farhågor av det slaget.

Anf. 76 Försvarsministern ERIC KRÖNMARK:

Herr talman! Inte heller jag skall försöka att animera till någon längre debatt. Jag vill i alla fall något kommentera vad som sagts här.

I och för sig konstaterar jag med tillfredsställelse att det när det gäller principfrågan om en utökning av bemyndigandena finns en överensstämmelse mellan socialdemokraterna och regeringen. Vi diskuterar här beloppets storlek. En konklusion vill jag dra av den debatt som har förts, nämligen att vi på ömse sidor är överens om att nuvarande priskompensationssystem inte fungerar väl. Det har fungerat nu ungefär ett decennium. Vi vet också att man i sittande försvarskommitté f. n. överväger att göra modifieringar för priskompensationssystemet så att det bättre motsvarar prisutvecklingen än vad det har gjort. Som det är i dag har det motverkat en konsekvent planering inom försvarssektorn och gett upphov till en ryckighet.

När Eric Holmqvist säger att vi skulle kunna bifalla de socialdemokratiska reservationerna utan att, som han uttryckte sig, eftersätta för försvaret angelägna behov måste jag komma med en erinran. Det är i alla fall så att samtliga de objekt som är förtecknade i propositionen och som de här bemyndigandena skall användas till är tidigare prioriterade behov som ingick i försvarsbeslutet 1977 men som vi under de tre första budgetåren helt enkelt tvingades ta ut.

Låt mig ta ett exempel. Det gäller bemyndigandet till marinen, där man från socialdemokratisk sida vill ha ett bemyndigande som är ungefär 35 miljoner mindre. Det skulle i så fall innebära antingen att vi tvingas att senarelägga den som jag ser det mycket angelägna förstärkningen av ubåtsjaktskapaciteten – ett verkligt prioriterat område – eller också att det går ut över de beställningar som vi avser att lägga ut för att få ett minröjningssystem. I det senare fallet får det faktiskt konsekvenser för sysselsättningen vid Karlskronavarvet, där vi har besvärliga problem i alla fall. Jag kan bara säga att med ett bifall till den socialdemokratiska reservationen på den punkten kommer situationen nere i Karlskrona att bli ännu besvärligare än vad den i alla fall sannolikt kommer att bli.

Eric Holmqvist säger att det kommer att anslås så mycket pengar för försvaret att utfallet inte kommer att accepteras. Vi vet att det budgetförslag som föreligger avser det sista budgetåret under innevarande försvarsbesluts-

Materielanskaffning för det militära försvaret

period, och jag tror att jag kan säga ganska säkert att vi kommer att ha ett delvis annorlunda priskompensationssystem framöver. Jag är helt övertygad om att en situation där vi får ekonomiska svårigheter på alla andra områden men där det regnar pengar över försvarshuvudtiteln inte kommer att inträffa – och jag skall chockera vännen Eric Holmqvist ytterligare med att säga att även om jag råkar vara försvarsminister nu, så har jag ingen som helst önskan att vi skall hamna i ett sådant läge. I det fallet håller jag med om att den samhällsekonomiska situationen måste påverka också försvarets behov.

Men vi måste också ta hänsyn till vad vi tidigare varit överens om, att vi skall ha en krigsorganisation av en viss styrka, och därför kan jag inte följa med i Eric Holmqvists resonemang hela vägen ut. Jag vill bara betona att även om vi har olika uppfattningar i olika sakfrågor konstaterar jag med tillfredsställelse att vi när det gäller den allmänna bedömningen är överens.

Vi är överens om att det behövs vissa förstärkningar på materielsidan, där socialdemokraterna och Eric Holmqvist inte är beredda att gå så långt som vi, och vi är också överens om att priskompensationssystemet i dag inte fungerar tillfredsställande. Kan vi rätta till det gemensamt har vi i alla fall kommit en bit på väg.

Anf. 77 ERIC HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag begärde ordet när Gunnar Oskarson sade att försvaret skall ha sitt – det här skulle så att säga vara försvarets pengar. Det kan naturligtvis vara riktigt ur vissa synpunkter, men vi som skall ta oss an landets ekonomi måste vara försiktiga. Vi får vara beredda att pröva om, annars kanske pensionärerna säger: "Det är våra pengar ni har beslutat om. Ni har inte rätt att ta tillbaka dem." Visserligen har vi femårsplaner för försvaret, men varje budgetår träffar vi de avgörande besluten om hur mycket pengar som skall föras över till försvaret.

Jag vill gärna ha sagt detta för att klarlägga den formella sidan av saken. Det föreligger självfallet inga hinder för riksdagen att årligen träffa de beslut som den anser motiverade.

Vi har också hört resonemanget om att det i Karlskrona finns bekymmer för sysselsättningen. Men vi har faktiskt tagit hänsyn till det. Vi har för vår del inga invändningar mot att de två projekterade fartygen byggs vid Karlskronavarvet. Vi anser därför att det inte finns några delade meningar när det gäller sysselsättningen i Karlskrona.

Jag skall inte förlänga den här debatten. Jag vill gärna ge försvarsministern ett erkännande för vad han sade om att vi i princip är överens om att diskutera frågan utifrån den samhällsekonomiska situationen totalt sett och att försvarskostnaderna inte kan ses isolerade. Vi måste försöka sköta vår gemensamma egendom på bästa sätt.

Punkt 1 (arméförband: materielanskaffning)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 145 för reservation 1 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 2

Mom. 1 (marinförband: materielanskaffning)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 145 för reservation 2 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkt 3

Mom. 1 (flygvapenförband: materielanskaffning)

Utskottets hemställan bifölls med 146 röster mot 145 för reservation 3 av Eric Holmqvist m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

4 § Föredrogs

Försvarsutskottets betänkanden

1980/81:17 om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 såvitt avser ekonomiskt försvar (prop. 1980/81:101)

1980/81:18 om beredskapsbudget för totalförsvaret (prop. 1980/81:100)

Socialutskottets betänkande

1980/81:16 om tilläggsbudget II, såvitt avser utrustning till Karolinska sjukhuset (prop. 1980/81:101)

Kulturutskottets betänkanden

1980/81:20 om anslag till kyrkliga ändamål (prop. 1980/81:100)

1980/81:21 om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 (prop. 1980/81:101)

Utbildningsutskottets betänkanden

1980/81:16 om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1980/81 (prop. 1980/81:101)

1980/81:17 om anslag till utbildningsdepartementet m. m. (prop. 1980/81:100)

Vad utskotten hemställt bifölls.

Onsdagen den
25 februari 1981

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1980/81:13 om anslag till Trafiksäkerhet (prop. 1980/81:100).

Anf. 78 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Det har varit en positiv trend vad gäller trafikolyckor under senare år. Antalet i trafiken dödade och skadade människor har minskat. Det definitiva antalet trafikdödade under 1980 förväntas bli ca 850 i den slutliga sammanräkning som görs senare i år av statistiska centralbyrån. Statistiken är intressant så till vida att den största minskningen i antalet dödade återfinns bland bilförarna och gångtrafikanterna. En liten minskning är också att märka bland bilpassagerarna, och en märkbar nedgång har skett av antalet dödade mopedister.

Vad kan då denna nedgång av antalet trafikolyckor bero på? Ja, mindre bilåkande och lägre farter för att spara dyr bensin kan vara några av orsakerna. Också åtgärder på lagstiftningens område har utan tvivel haft positiv effekt. Jag vill då nämna bilbälteslagen, dvs. lagen om att förare och passagerare i bilar framsäten skall använda säkerhetsbälte. Tack vare bältet har många liv räddats. Dock återstår det att övertala ytterligare ca 25 % av förarna och framsätesspassagerarna att använda bältet, som kan rädda dem från svåra skador och trafikdöd. En fjärdedel av alla dem som enligt lagen skall använda bältet gör det alltså inte.

Mopedister skall numera enligt lagen ha hjälm. Det har tagit lång tid att få fram tillräckligt bra hjälmar, och det har tagit tid att informera om nyttan av att använda hjälm vid mopedfärd. Men nu är benägenheten hos mopedförarna god när det gäller att skydda sig genom att använda hjälm. Däri ligger också den positiva utveckling vi kan notera i fråga om antalet skadade mopedister.

Vad gäller gångtrafikanter kan orsakerna vara flera till att antalet påkörda och därvid skadade eller dödade blivit färre. Minskningen av såväl biltrafik som hastighet gör sitt. Utbyggnaden av gångbanor och separeringen av bil- och gångtrafiken som kommit till stånd har säkert haft stor betydelse. Gång- och cykelbanor som tidigare anlagts i tätbebyggda områden har verkligen varit till nytta.

Men, herr talman, 850 döda och flera tusen skadade är ändå alldeles för många. Antalet barn under sju år som dödas i trafiken har nästan fördubblats under det år som gått. Det måste således föras en ständig kamp för att få ner antalet trafikolyckor. Det behövs vägbyggen, och det behövs underhåll av vägar. Det behövs insatser för att förbättra miljön för trafikanterna.

Tyvärr inger regeringens signaler om minskade väganslag stark oro. Vi skall inte diskutera väganslagen i dag, men den alarmerande situationen på området måste ändå nämnas när trafiksäkerheten diskuteras.

Det behövs också information och åter information till trafikanter av alla kategorier för att inte antalet olyckor totalt sett åter skall stiga utan fortsätta att minska.

Men information kostar pengar. Och även informationskostnader påverkas av den kraftiga inflation regeringen nu bjuder på. En av trafiksäkerhetsverkets huvudkampanjer för 1980-talet, benämnd "Barn i trafiken", kommer kanske ej att kunna genomföras, på grund av kraftigt reducerat informationsanslag. En kampanj för bättre trafiknykterhet blir stympad, om regeringens budgetförslag får gehör här i kammaren. Jag vill nämna att det vid var tionde dödsolycka förra månaden förelåg misstanke om alkoholpåverkan.

Regeringen föreslår att det anslag som trafiksäkerhetsverket skall ha för information inte på något sätt skall kompenseras för prishöjningar. Även förra året urholkades anslaget på detta sätt. Trafiksäkerhetsinformationen måste då inskränkas. Socialdemokraterna i trafikutskottet anser att en viss uppräknig måste ske. Vi har räknat upp anslaget, som regeringen föreslår skall uppgå till oförändrat 16 270 000 kr., med 1 milj. kr. till 17 270 000 kr. Vi vet att 1 milj. kr. mer i anslag ger förutsättningar för genomförande av en målinriktad information som gäller de oskyddade trafikanternas situation. Vi vill prioritera denna grupp.

Att antalet trafikskadade och trafikdödade minskat får inte skapa det intrycket att situationen är bra. 850 dödade är 850 tragedier. Tusentals svårt skadade och för livet invalidiserade människor är tusentals långvariga tragedier. Alla olyckor kan inte undvikas, men varje tragedi som kan undvikas är en framgång. Det behövs mycket mer av trafiksäkerhetshöjande åtgärder. Och vi kan nå långt med information. Ännu bättre kunskap om trafik och faror i trafik måste tidigt präntas in i barns medvetande. Vuxna måste stimuleras att lära ännu mer om hur barn skall skyddas och om hur man själv skall uppträda i trafiken för att skydda gående, barn och äldre samt medtrafikanter liksom om hur man som bilförare skyddar sig själv och sina passagerare.

Herr talman! Informationsbehovet är stort, och högre anslag lönar sig i form av människoliv, i form av mindre personskador, i form av minskat lidande, i form av pengar. Vi har bevis för detta. Jag yrkar bifall till den socialdemokratiska reservationen vid trafikutskottets betänkande nr 13.

Anf. 79 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! En debatt om trafiksäkerhet hade förvisso varit betjänt av att föras vid en annan tidpunkt än denna sena timme. Jag kan skynda mig att instämma i stora delar av det anförande om vikten av åtgärder på trafiksäkerhetens område som Birger Rosqvist just hållit här i kväll.

En positiv gynnsam utveckling på personskadeområdet har skett i vårt land. Det är förvisso till stor del den information som har lämnats från trafiksäkerhetsverket och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande som har förtjänsten härav. När Birger Rosqvist beklagar sig över att trafiksäkerhetsverket inte får anslag i den omfattning som verket självt har äskat vill jag erinra honom om att den miljon som socialdemokraterna vill tillskjuta trafiksäkerhetsverket enligt regeringsförslaget i stället går till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande. Det kan ju vara

intressant att se om denna flyttning av en del av informationsanslaget från det statliga till det enskilda företaget kan få en ytterligare positiv effekt. Det vet vi inte, men det skall som sagt bli intressant att se.

Jag delar Birger Rosqvists förhoppning om att det förhållandet att trafiksäkerhetsverket nu får oförändrat anslag inte skall betyda att t. ex. en av dess huvudkampanjer, nämligen Barn i trafiken, skall få en sämre utformning än den annars skulle ha fått. Jag tror att det är mycket viktigt att just den kampanjen får full genomslagskraft.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till trafikutskottets hemställan på samtliga punkter i betänkande 13.

Anf. 80 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Jag kan konstatera att regeringspartiernas talesman, herr Clarkson, instämmer i att informationsverksamheten kan ha och har en mycket positiv effekt när det gäller att få ner antalet trafikolyckor. Herr Clarkson säger att NTF har fått en ökning av sitt anslag på 1 milj. kr. Då kan vi väl säga hela sanningen: NTF ville ha en förhöjning av sitt anslag om 2,7 milj. kr. i runda tal för att kunna fortsätta de kampanjer som man hade tänkt sig. Man får 1 milj. kr., och det torde knappast vara en fullständig priskompensation som utgår till NTF heller.

Vad vi från socialdemokratiskt håll har propagerat för och velat ha gehör för var att trafiksäkerhetsverket skulle få åtminstone en del kompensation för de prishöjningar som skett. Det var intressant att notera vad som skedde i den debatt som fördes innan det här ärendet kom upp och som gällde försvarsfrågan. Om inte herr Clarkson lyssnade till den kan jag nämna att statsrådet var inne och pläderade för priskompensation och högre anslag till försvaret – men när det gäller en sådan här åtgärd som information för höjande av trafiksäkerheten, då är det ingen från det moderata ledet eller från övriga regeringspartier som talar om priskompensation. Då får man vackert nöja sig med de pengar som finns – trots att prishöjningen varit i runda tal 15 % under det år som gått och trots att ingen kompensation utgick förra året heller.

Vi tycker att det är beklagligt, och vi tror att ett antal människoliv kanske förspills på det här sättet. Vi tror även att man riskerar ett antal skador, som kanske inte hade inträffat om informationen hade fått den omfattning som man från TSV och NTF hade tänkt sig.

Anf. 81 ROLF CLARKSON (m):

Herr talman! Jag skulle inte ta upp handsken när det gäller den jämförelse som Birger Rosqvist nu gör mellan vad som har sagts i försvarsdebatten och vad som nu gäller om trafiksäkerheten. Jag har förklarat att vi även på den borgerliga sidan i samtliga avseenden delar hans inställning och tänkesätt när det gäller att på alla sätt främja bl. a. informationen för ökande av trafiksäkerheten.

Om Birger Rosqvist koncentrerar sig på vad han begär i sin reservation, nämligen ytterligare 1 milj. kr., är jag övertygad om att han skall inse att den

summan är alldeles för liten för att ge anledning till sådana jämförelser med försvarsanslagen.

Jag hoppas att den miljon som trafiksäkerhetsverket inte får men som NTF får i alla fall ger resultat i trafiksäkerhetsarbetet.

Anf. 82 BIRGER ROSQVIST (s):

Herr talman! Det råder inget motsatsförhållande mellan socialdemokraterna och den borgerliga delen av trafikutskottet vad gäller anslaget till NTF, och det är något helt nytt för mig om det är herr Clarksons mening att miljonen som NTF har fått var en miljon som stod och vägde mellan TSV och NTF. Det kan väl ändå inte ha varit förhållandet. Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande har fått en liten förhöjning av sitt anslag. Trafiksäkerhetsverket har för sin informationsverksamhet inte fått någon höjning alls. Där ligger ju skillnaden mellan de yrkanden vi har och de synpunkter vi framför.

Att jag tog ordet priskompensation i min mun berodde, herr Clarkson, på att det så många gånger nämndes av den moderate försvarsministern under hans anförande i föregående debatt. Då, när det gällde anskaffande av militär utrustning, var det mycket viktigt att man fick priskompensation. Men när det gäller trafiksäkerhetsförhöjande åtgärder är det ingen som vill vara med om någon priskompensation.

Jag kan inte underlåta att göra denna jämförelse, eftersom debatten om försvarsfrågorna slutade just innan vi började med detta ärende från trafikutskottet.

Mom. 1 (trafiksäkerhetsverket: förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 145 röster mot 144 för reservationen av Bertil Zachrisson m. fl.

Mom. 2-6

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

7 § Kammaren åtskildes kl. 23.00.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert

Nr 88

Onsdagen den
25 februari 1981

---

*Anslag till trafik-
säkerhetsverket*